Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 67 (16890) | 1985 оной мартын 21, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ХҮДӨӨ АЖАХЫН ГАЗАРАЙ АШАГ ШЭМЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ, МҮН ҺАЙЖАРУУЛАГДАҺАН ГАЗАРЫЕ АШАГТАЙГААР ХЭРЭГЛЭХЭ ТАЛААР ГАБШАГАЙ ХОЁР ҺАРА ҮНГЭРГЭХЭ ТУХАЙ

1985 ондо хүдөө ажахын газарай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, мүн һайжаруулагдаһан газарые ашагтайгаар хэрэглэжэ, тэрээн дээрэһээ хүдөө ажахын ургамалнуудай болон үбһэ ногооной баян ургаса абаха зорилготойгоор КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол баталан абаа.

Таряалан, нуга сабшалан дээрэ органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые ехэгэн зөөжэ, хүрьһэндэнь оруулха, тэндэ шиг нойто һайса тогтоохын, барихын тула уһалуурин, гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдые, газар таряалан, нуга сабшалан болон бэлшээриие уһалха хүдэлмэриие, нуга сабшалангай хүрьһые дээгүүрэнь болон үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулха габшагай хоёр һара 1985 оной апрелиин 1-һээ июниин 1 болотор соносхохо гэжэ тус тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Хоёр һарын туршада нуга сабшалан, бэлшээриие үндэһөөрнь, хүрьһэнэйнь дээгүүриие һайжаруулха, мүн таряалан, нуга сабшалан дээрэ органическа үтэгжүүлгэ шэрэхэ, газар таряалан уһалха талаарай районуудай ажахынуудай бэлэ-лүүлхэ тодорхой даабаринууд үгтөө.

Тус тогтоолой ёһоор байгша оной апрелиин 15 болотор—уһалуурин бүхы системэнүүдые, мүн апрелиин 1 хүрэтэр уһалдаг бүхы техникые гүйсэд бэлэн болгохо талаар республикын агропромышленна совет, Хүдөө ажахын, Мелиорациин болон үһанай ажахын министерствэнүүд, «Бурятводстрой» гэжэ барилгын управлени, «Бурятсельхозхимия», «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлнүүд, КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, колхозуудай правлениннүүд, совхозой дирекциннүүд уялгалагдаа.

Ажахы бүхэндэ оньһожоруулагдаһан звенонуудые саг соонь эмхидхэжэ, тэдээндэ шухала хэрэгтэй техникэ, тодорхой таряанай участок, сабшалан даалгажа үгэхэ, тэндэһээ продукци абаха түсэб, гаргашын лимит табиха, хамтын подрядай гуримаар ургуулжа абаһан ургасын зэргээр ажалайнь түлөөһые тодорхойлхо хэрэгтэй.

Энэ талаар Хүдөө ажахын министерствын, «Бурятплодоовощхоз» нэгэдэлэй, «Птицепром» трестын захилаар шэнэ, мүн һандарһан, хуушан, хэрэглэгдэхээ болиһон олон жэлэй бэлшээриие һайжаруулхын тула «Востоксибгипрозем» институтдай Буряадай филиал эдэ барилгада, заһабарилгада түсэблэлгэ-гаргашалгын документаци зохёохо болоно.

Хэрэгтэй үһалгадаг газарые нүүдэл бүлүүр станциннуудаар уһалхын тула уһалуурин системэнүүдэй управлениин, колхоз совхозуудай мелиораторнуудай хүсые хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тиихэдээ бүлүүр станциннуудай тодхогдохо газарые эртээннээ шэлэн олохо, газараа тон адляар ундалуулхын тула саг зуурын уһалуурин агрегадуудые табижа, бүхы газараа хоёр дахин зүбөөө уһалха, тэрээн дээрээ органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые оруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха шухала гэжэ тогтоол соо заагдана.

Хүдөө ажахын бүхы газарые, хээрын сабшалангые мүн олон жэлэй ногоо тариг-даһан газарые, мелиораци хэгдэһэн талмайе һайнаар хэрэглэхэ, тэндэһээ хүдөө ажахын ургамалнуудай үндэр ургаса абахын түлөө ажахынуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые абахыень КПСС-эй горкомуудые, райкомуудые, райгүйсэдкомуудые, колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые энэ тогтоол уялгалаа.

Габшагай хоёр һарын хэмжээ ябуулганнуудые хододоо шалгажа байхаар республиканска агропромышленна совет, Хүдөө ажахын, Мелиорациин болон үһанай ажахын министерствэнүүд, арадай хиналтын комитет уялгалагдаба.

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын ябаса тухай саг үргэлжэ харуулжа байха даабари республиканска болон районуудай газетэнүүдэй редакциннуудта, республикын Телевиденин болон радио дамжуулгын комитедтэ даалгагдаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй заседани үсэгэлдэр боложо үнгэрбэ. Республикын арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Советэй 1985 оной мартын 22-то болохоёо байһан нэгэдэхи сессинэй зүблэхэ зүйлнүүд, сессинин хүдэлмэриин гурим тухай асуудалнууд зүбшэгдөө. Заседани дээрэ РСФСР-эй Верховно Советэй, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй болон арадай депутадуудай нютагай Советүүдэй 1984 ондо ябуулһан эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай асуудал мүн баһа энэ заседани дээрэ хэлсэгдэбэ.

Президиумэй заседани дээрэ мүн бусад асуудалнууд зүбшэгдөө.

ҮҮСХЭГШЭД УРМАТАЙ

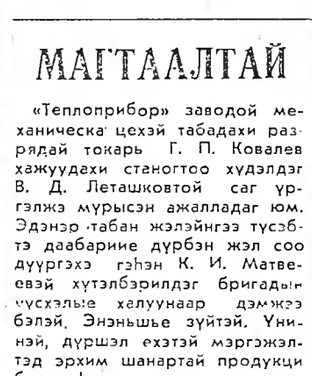

Илаалтын 40 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр үгтахын түлөө социалис мүрысөөндэ Ленинэй орденто ЛВРЗ-тэй техническэ мэдээсэл тарааг-шад эдэбхитэйгээр оролсоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэдэнэй үүсхэлээр 50775 түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй уралан нарижуулгын 60 дурадхал ондоо газарһаа абтажа, үйлдэбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байха юм.

Вагон бүридхэлгын цехтэ деталь хэблэн бүтээдэг түхеэрэлгэ тодхогдожо, түмэрэй гаргаша нилээд доошолоо. Энэ түхеэрэлгэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар жэл соо 4402 түхэригэй экономическа ашаг үрэ абтаха.

Булад, шэрэм шудхалгын цехүүдтэ 8084 түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй редуктор үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэбэ.

Энэ хүдэлмэри саашадаа улам үргэнөөр ябуулагдахаар, бүри ашаг үрэехэтэйгээр хэрэглэгдэхээр хараалагдана.

Алдарта ойнуудай хүндэлэдэ соносхогдоһон харалга-конкурснуудта дизельнэ, булад шудхалгын, ахамад механигай, ахамад металлургын таһагуудай коллективүүд эрхим дүнгүүдые туйлана.

В. СИУНОВА.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭ

Автомашинануудые миин байлгангүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, тоннельнүүдэй барилгада хэрэгтэй ашаа ехээр зөөхэ гэһэн хүсэл эрмэлэлтэйгээр «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин 1-дэхи автобазын коллектив социалис мүрысөө дэлгэрүүлбэ. Тиин һүүлэй жэлнүүдтэ муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Түрүү хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлые олоной дунда нэбтэрүүлжэ эрхимээр хүдэлһэн жолоошодые урмашуулдаг һайн һайхан заншал эндэ тогтонижоҳой. Эрхим жолоошод В. И. Малыгин, Ф. Ю. Хансиверов, С. Л. Сониев болон бусад олоной дундаһаа онсо шалгарна.

— «Нэгэн—бултанай, бултa—нэгэнэй түлөө» гэһэн уряа доро хүдэлмэришэднай бэ бэедээ туһалалсан ажаллана. Автомашинануудаа хоёр гурбан халаанай туршада ашаглажа, ашаа зөөхэ даабаряа холо үлүүлнэ. Түрүү хүдэлмэришэдэй жэшээгээр хүдэлһэн хүдэлмэришэд арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, КПСС-эй XXVII съездые ажалай бэлэгүүдээр үгтахаар шиидэнхэй. Бидэ байгша оной хоёр һарын даабариһаа гадуур 11 мянган тонно ашаа зөөгөөбди. Табан һарынгаа даабари Агуу Илаалтын 40 жэлэй ойн һайндэр хүрэтэр дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 15 мянган тонно ашаа зөөхэ зорилго урдаа табинхайбди. Манай нэгэдэхи автобазын хүдэлмэришэд урдаа табиһан зорилгоёо бэлүүлхэл байха,—гэжэ «БАМтоннельстрой» управлениин 1-дэхи автобазын начальник Ю. П. Данилов мэдүүлнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

МАГТААЛТАЙ

«Теплоприбор» заводой механическа цехэй табадахи разрядай токарь Г. П. Ковалев хажуудахи станогтоо хүдэлдэг В. Д. Леташковтой саг үргэлжэ мүрысөн ажалладаг юм. Эдэнэр табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн К. И. Матвеевэй хүтэлбэрилдэг бригадын үүсхэлые халуунаар дэмжэ бэлэй. Энэньшье зүйтэй. Үнинэй, дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд эрхим шанартай продукци болзорһоо уридлан гаргадагаараа мэдээжэ болонхой.

Мүнөө түрүү токарьнууд 1986 оной июль һарын тоосогоор ажаллана. Өөрын шанарай тэмдэгтэйгээр продукци үйлэдбэрилхэ эрхэдэ хүртэһэн эдэ нүхэднай «Мастер—алтан гартан» гэһэн нэрэ зэргэтэй юм. Орёо нарин байгуулгатай приборнуудые бүтээн гаргахада, ехэл анхарал, тэсэбэри хэрэгтэй. Георгий Пахомович Владимир Данилович хоёр үндэр бүтээсэтэ, үрэ дүнгүүдээр һайн ажалайнгаа түлөө Прибор-бүтээлгын министерствын дипломоор шагнагданхай.

Б. ГАДЬЯНОВ.

Залуу коммунист Константин Анатольевич Хонгоров Улаан-Удын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай түрүү хүнүүдэй нэгэн юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригада Агуу Илаалтын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, үндэр амжалтануудые туйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. А. Хонгоров ажалдаа.

В. ПЛУТТЫН фото.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Республикын Министрнүүдэй Советэй үржадэр боложо үнгэрһэн эзлжэтэ заседани дээрэ арадай ажахын, соёл гэгээрэлэй саашадаа хүгжэлтын, хүн зоной ажаһуудалые һайжаруулгын шухала асуудалнууд зүбшэгдэжэ, тэдэниие бэелүүлхэ тогтоолнууд абтаа, хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Материальна, мүнгэн һанган, ажалай нөөсэнүүдые арьбелха, алмаха, алмагдаһан түүхэй эд, түлишэ, элшэ хүсэзэ хэрэглэжэ, районой бүхы предприятинууд, колхоз, совхозуудай хоёр үдэр худэлхэ зорилгые хангаха тушаа КПСС-эй ЦК-гай апрелиин, октябриин (1984 он) Пленумуудай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Хяагтын районно Советэй гүйсэдкомой эмхидхэхы хүдэлмэри тухай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Г. Нечаев элидхэбэ. Партиин табиһан эдэ шухала зорилгонууд ажалша коллектив бүхэндэ тодорхойгоор зүбшэн хэлсэгдэһэн. Бүхы арга нөөсэнүүд элирүүлэгдэһэн байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэ элидхэбэ. Районой промышленна предприятинууд мүнөө жэлдэ 165 мянган киловатт-час элшэ хүсэ, 215 тонно үүрһэ, 4.5 тонно түрхилгэ-тоһодолгын материалнуудые, 10 тонно цемент алмаха гэжэ хараалагдаа. Барилгашад, транспортын, хэлхээ холбооной, колхоз, совхозуудай коллективүүд мүн лэ тодорхой зорилгонуудые хараалаа. Олонхи коллективүүд алмагдаһан түлишэ материалнуудаараа ленинскэ коммунис субботнигой үдэр хүдэлхөөр, Илаалтын һайндэртэ зорюулжа, эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилхөөр шиидэнхэй.

Гэбэшье алмалта, арьбалалтын хүдэлмэри олонхи предприятинуудта саг үргэлжэ хинагданагүй, байгша оной үнгэрһэн хоёр һара хахадай туршада зарим коллективүүд түсэбөөр хараалһан алмалтаяа хангажа шадаагүй гэжэ заседани дээрэ шүүмжэлэгдээ. Энэ ехэ харюусалгатай даабариие хооһон хубхай үгэ зугаа болгоод орхихогүй, коллектив, ажалшан бүхэн алмалта, арьбалалтаяа тон нариннаар тооложо, нийтэ жасада оруулха ёһотой гээд республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов онсолон заагаа.

Юрэнхы эрдэмэй болон мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Загарайн районно Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй эмхидхэхы хүдэлмэри тухай заседани дээрэ зүбшэгдөө. Энэ шухала тогтоолые бэелүүлгэдэ районой арадай депутадууд харюусалгатайгаар хандана, богонихон саг соо нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Ганса 1984 ондо 320 үхибүүдэй һураха һургуули, һургуулида ороодуй 785 хүүгэдэй ясли-саадууд, һуралсалай мастерской ашаглалгада тушаагдаа. Һургуулинуудта ажалай 15 кабинет байгуулагдаа, 2 теплйцэ баригдаа, 125 һурагшадай ажаллаха газар түхеэрэгдэһэн байна. Элхиин, Ташашалангай һургуулинуудай һурагшад базова предприяти боложо баталагдаһан Элхиин авто-заһабарилгын заводто үрэ түгэс ажал хэлсэдэг, эндэ һургуули предприяти хоёрой хоорондохи зохёохы гуримай харилсаанууд тогтоогдонхой гэжэ арадай депутадуудай Загарайн райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Черепанов мэдээсэбэ.

Нютагай олонхи Советүүдэй харьяата предприятинуудта нилээд ехэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин ябуулагдажа байбашье, Онохойн, Дабаатын, Первомаевкын, Хуушан-Бэрэнэй сельскэ болон поселково Советүүдэй ажалша коллективүүдтэ реформые бэелүүлхэ хүдэлмэри үнжагайрна. Хүүгэдые зургаан наһатайһаа абаха һууринууд түхеэрэгдэнэгүй, зарим базова предприятинууд дээрэ һурагшадые бүрин дүүрэнээр хангаха эрхэ байдал зохёогдоогүй байһаар, колхоз совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд реформые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулхын түлөө яаранагүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Эдэ бүхы асуудалнууд ойрын сагта бүри мүһэн жэншэдгүй бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ табигдаа.

Партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, газаар таряалангай зональна системые нэбтэрүүлхэ талаар Кабанскын районой ажахынуудта ябуулагдажа байгаа ажал хүдэлмэри тухай асуудал Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ хэлсэгдэбэ. Район дотор энэ системые нэбтэрүүлхэ талаар зарим тэдыг хэмжэнүүд абтаһан байна гэжэ арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. А. Данько элидхэбэ. 42538 гектар газарта 70 севооборот эрхилэгдэнхэй. Гэхэтэй хамта районой ажахынуудта шэнэ системые хаа хаанагүй залан сэхээр нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри хангалтагүй ябуулагдана гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглээ. Тэжээл ядамагүй хүрэхөөр мүнөөшье бэлэдхэдэггүй ушарһаа районой мал ажал түргэнөөр хүгжэнэгүй, һүүлэй жэлнүүдтэ гахайнуудай тоо үсөөрөө, гүрэндэ худалдагдадаг малай шэгнүүр доошолоо, һү һаали нэмэнэгүй.

Малай тэжээл үйлэдбэрилхэ талмай үргэдхэгдэнэгүй, һү шэмэдэ, шэгнүүр нэмэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг түмһэтэ тэжээл, рапс, донник болон бусад зүйлэй ургамалнууд ехээр тариганагүй, үрдань хартаабхын үндэр ургаса абадаг байһанаа һүүлэй жэлнүүдтэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 56—90 центнер абадаг болоо. Энэнь республикын дунда зэргын хэмжээнһээ доошоо. Эдэл шалтагаануудһаа боложо, үнгэрэгшэ дүрбэн жэлэй тоосоогоор кабанскынхид гүрэндэ 4300 тонно хартаабха, 1700 тонно овощ үритэй болоо ха юм. Ороо-һото, тэжээлэй ургамалнуудай, овощиин үрэһэ өөһэдөө бэлдэхэ хэрэгтэ анхарнагүй, таригдадаг үрэһэнэйнь шанарынь муу, һүүлэй үедэ газар таряалангынь бог үбһэндэ дарагдана, малай тэжээлэй шанар һанаһанда хүрэнэгүй гэжэ заседани дээрэ эрид шүүмжэлэгдээ. Жэл бүри районой ажахынууд минеральна үтэгжүүлгэ ехээр эридэг аад, тэдэнээ зүбөөр хэрэглэхэ, наринаар хадагалха хэрэгтэ анхаралаа хандуулнагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ тракторно-таряан ажалай бригадануудай хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые һургаха хэрэг мартагданхай гээд заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Газар таряалангай ажал эрхилдэг хүдэлмэрилэгшэдэй дунда журам шангадхаха, үйлэдбэриин технологи наринаар баримталха эрилтэнүүд табигдаа. Эдэ бүхы асуудалнуудые саг дары шиидхэжэ, зональна системын эрилтэнүүдые бүхыдэнь бэелүүлхэ гээшэ амжалтын гол эрхэ нүхэсэл мүн гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

«Эсэгэ ороноо хамгаалгын жээнүүдые абахыень КПСС-эй горкомуудые, райкомуудые, райгүйсэдкомуудые, колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые энэ тогтоол уялгалаа.

Габшагай хоёр һарын хэмжээ ябуулганнуудые хододоо шалгажа байхаар республиканска агропромышленна совет, Хүдөө ажахын, Мелиорациин болон үһанай ажахын министерствэнүүд, арадай хиналтын комитет уялгалагдаба.

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай хоёр һарын ябаса тухай саг үргэлжэ харуулжа байха даабари республиканска болон районуудай газетэнүүдэй редакциннуудта, республикын Телевиденин болон радио дамжуулгын комитедтэ даалгагдаа.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Республикын Министрнүүдэй Советэй үржадэр боложо үнгэрһэн эзлжэтэ заседани дээрэ арадай ажахын, соёл гэгээрэлэй саашадаа хүгжэлтын, хүн зоной ажаһуудалые һайжаруулгын шухала асуудалнууд зүбшэгдэжэ, тэдэниие бэелүүлхэ тогтоолнууд абтаа, хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа. Материальна, мүнгэн һанган, ажалай нөөсэнүүдые арьбелха, алмаха, алмагдаһан түүхэй эд, түлишэ, элшэ хүсэзэ хэрэглэжэ, районой бүхы предприятинууд, колхоз, совхозуудай хоёр үдэр худэлхэ зорилгые хангаха тушаа КПСС-эй ЦК-гай апрелиин, октябриин (1984 он) Пленумуудай шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Хяагтын районно Советэй гүйсэдкомой эмхидхэхы хүдэлмэри тухай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. Г. Нечаев элидхэбэ. Партиин табиһан эдэ шухала зорилгонууд ажалша коллектив бүхэндэ тодорхойгоор зүбшэн хэлсэгдэһэн. бүхы арга нөөсэнүүд элирүүлэгдэһэн байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэ элидхэбэ. Районой промышленна предприятинууд мүнөө жэлдэ 165 мянган киловатт-час элшэ хүсэ, 215 тонно үүрһэ, 4.5 тонно түрхилгэ-тоһодолгын материалнуудые, 10 тонно цемент алмаха гэжэ хараалагдаа. Барилгашад, транспортын, хэлхээ холбооной, колхоз, совхозуудай коллективүүд мүн лэ тодорхой зорилгонуудые хараалаа. Олонхи коллективүүд алмагдаһан түлишэ материалнуудаараа ленинскэ коммунис субботнигой үдэр хүдэлхөөр, Илаалтын һайндэртэ зорюулжа, эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилхөөр шиидэнхэй.

Гэбэшье алмалта, арьбалалтын хүдэлмэри олонхи предприятинуудта саг үргэлжэ хинагданагүй, байгша оной үнгэрһэн хоёр һара хахадай туршада зарим коллективүүд түсэбөөр хараалһан алмалтаяа хангажа шадаагүй гэжэ заседани дээрэ шүүмжэлэгдээ. Энэ ехэ харюусалгатай даабариие хооһон хубхай үгэ зугаа болгоод орхихогүй, коллектив, ажалшан бүхэн алмалта, арьбалалтаяа тон нариннаар тооложо, нийтэ жасада оруулха ёһотой гээд республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов онсолон заагаа.

Юрэнхы эрдэмэй болон мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Загарайн районно Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй эмхидхэхы хүдэлмэри тухай заседани дээрэ зүбшэгдөө. Энэ шухала тогтоолые бэелүүлгэдэ районой арадай депутадууд харюусалгатайгаар хандана, богонихон саг соо нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тэмдэглэгдээ. Ганса 1984 ондо 320 үхибүүдэй һураха һургуули, һургуулида ороодуй 785 хүүгэдэй ясли-саадууд, һуралсалай мастерской ашаглалгада тушаагдаа. Һургуулинуудта ажалай 15 кабинет байгуулагдаа. 2 теплйцэ баригдаа, 125 һурагшадай ажаллаха газар түхеэрэгдэһэн байна. Элхиин, Ташашалангай һургуулинуудай һурагшад базова предприяти боложо баталагдаһан Элхиин авто-заһабарилгын заводто үрэ түгэс ажал хэлсэдэг, эндэ һургуули предприяти хоёрой хоорондохи зохёохы гуримай харилсаанууд тогтоогдонхой гэжэ арадай депутадуудай Загарайн райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Черепанов мэдээсэбэ.

Нютагай олонхи Советүүдэй харьяата предприятинуудта нилээд ехэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин ябуулагдажа байбашье, Онохойн, Дабаатын, Первомаевкын, Хуушан-Бэрэнэй сельскэ болон поселково Советүүдэй ажалша коллективүүдтэ реформые бэелүүлхэ хүдэлмэри үнжагайрна. Хүүгэдые зургаан наһатайһаа абаха һууринууд түхеэрэгдэнэгүй, зарим базова предприятинууд дээрэ һурагшадые бүрин дүүрэнээр хангаха эрхэ байдал зохёогдоогүй байһаар, колхоз совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд реформые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулхын түлөө яаранагүй гэжэ тэмдэглэгдээ. Эдэ бүхы асуудалнууд ойрын сагта бүри мүһэн жэншэдгүй бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэһэн эрилтэ табигдаа.

Партиин ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, газаар таряалангай зональна системые нэбтэрүүлхэ талаар Кабанскын районой ажахынуудта ябуулагдажа байгаа ажал хүдэлмэри тухай асуудал Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ хэлсэгдэбэ. Район дотор энэ системые нэбтэрүүлхэ талаар зарим тэдыг хэмжэнүүд абтаһан байна гэжэ арадай депутадуудай райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. А. Данько элидхэбэ. 42538 гектар газарта 70 севооборот эрхилэгдэнхэй. Гэхэтэй хамта районой ажахынуудта шэнэ системые хаа хаанагүй залан сэхээр нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри хангалтагүй ябуулагдана гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглээ. Тэжээл ядамагүй хүрэхөөр мүнөөшье бэлэдхэдэггүй ушарһаа районой мал ажал түргэнөөр хүгжэнэгүй, һүүлэй жэлнүүдтэ гахайнуудай тоо үсөөрөө, гүрэндэ худалдагдадаг малай шэгнүүр доошолоо, һү һаали нэмэнэгүй.

Малай тэжээл үйлэдбэрилхэ талмай үргэдхэгдэнэгүй, һү шэмэдэ, шэгнүүр нэмэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлдэг түмһэтэ тэжээл, рапс, донник болон бусад зүйлэй ургамалнууд ехээр тариганагүй, үрдань хартаабхын үндэр ургаса абадаг байһанаа һүүлэй жэлнүүдтэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 56—90 центнер абадаг болоо. Энэнь республикын дунда зэргын хэмжээнһээ доошоо. Эдэл шалтагаануудһаа боложо, үнгэрэгшэ дүрбэн жэлэй тоосоогоор кабанскынхид гүрэндэ 4300 тонно хартаабха, 1700 тонно овощ үритэй болоо ха юм. Ороо-һото, тэжээлэй ургамалнуудай, овощиин үрэһэ өөһэдөө бэлдэхэ хэрэгтэ анхарнагүй, таригдадаг үрэһэнэйнь шанарынь муу, һүүлэй үедэ газар таряалангынь бог үбһэндэ дарагдана, малай тэжээлэй шанар һанаһанда хүрэнэгүй гэжэ заседани дээрэ эрид шүүмжэлэгдээ. Жэл бүри районой ажахынууд минеральна үтэгжүүлгэ ехээр эридэг аад, тэдэнээ зүбөөр хэрэглэхэ, наринаар хадагалха хэрэгтэ анхаралаа хандуулнагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ тракторно-таряан ажалай бригадануудай хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые һургаха хэрэг мартагданхай гээд заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Газар таряалангай ажал эрхилдэг хүдэлмэрилэгшэдэй дунда журам шангадхаха, үйлэдбэриин технологи наринаар баримталха эрилтэнүүд табигдаа. Эдэ бүхы асуудалнууд саг дары шиидхэжэ, зональна системын эрилтэнүүдые бүхыдэнь бэелүүлхэ гээшэ амжалтын гол эрхэ нүхэсэл мүн гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ.

«Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай Илаалтын 40 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлхэ талаар арадай депутадуудай Захааминай районно Советэй гүйсэдкомой ябуулжа байгаа хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэгдэжэ, тусхай заабаринууд үгтөө. Райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ М. Г. Намсараев ойн баярые нэрэтэй хүндэтэйгөөр угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөн болон бусад хэмжээ ябуулганууд тухай мэдээсээ. Тезд энэ хүдэлмэриин хэр ябуулагдажа байһые шалгаһан комисси нилээд олон дутагдалнуудые элирүүлһэн байха юм. Нютагай олонхи Советүүд партиин энэ тогтоолые бэелүүлхэ талаар хэмжээ ябуулганууде һаяхан лэ эхилээ, зарим нютагуудта дайнай инвалидууд болон ветерануудта ёһотой анхарал хандуулагданагүй, гүрэн түрын хараалһан хүнгэлэлтэнүүд хэр бэелүүлэгдэнэбэ гэжэ хинагданагүй гэжэ комиссиин хүтэлбэрилэгшэ В. А. Агалова хөөрэбэ. Хүндэтэ ветерануудай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые бүрин дүүрэнээр хангаха, гэр байрыень заһабарилха, һэльбэхэ, транспортын, худалдаа наймаанай, бэеын элүүрые сахиха талаар бүхы хэмжээнүүдые абаха. Дайн байлдаануудта баатарай үхэлөөр унаһан сэргэшэдэй гэр бүлэнүүдтэ онсо анхарал табиха шухала. Эдэ бүхы эрилтэнүүдые бэелүүлгые нютагай Советүүдэй гүйсэдкомууд, ажалша коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэхэ, хинаха уялгатай гээд хэлэгдээ.

Республикын Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ промышленна предприятинуудай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай харьяата коллективүүдэй байгша оной түрүүшын хоёр һарын түсэб дүүргэһэн тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Буряадай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Ц. М. Данзанов богонихон элидхэл хэхэдээ, республикын промышленность бүхы дээрээ гүрэндэ продукци худалдаха түсэбөө дүүргэһэн байбашье, зарим министерствэнүүд гэгээлдэ ороо гэжэ тэмдэглээ. Республикын эдеэ хоолой промышленностиин министр Н. И. Кузнецов, ойн модоной ажахын министр Н. Е. Шелковников, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министр Е. И. Мульченко болон бусад гээгдэлдэ ороһоной шалтагаануудые элишэлжэ, нэгэдэхи кварталай түсэбүүдые дүүргэхын түлөө ажалша коллективүүдэй бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байһан тухай элидхэбэ.

«Үгэ хүүрээрээ бэшэ, харин ажал хэрэгээрээ бодото үрэ дүнгүүдээрээ нийтын уялгаяа бэелүүлгэдэ үнэн сэхээр хандадаг байһанаа элирхэйлэн харуулдаг хүнүүдые бидэ али болохоор дэмжэхэбди, урмашуулхабди, нэрэ хүндыень дээшэлүүлхэбди.

Гоё гоёор, хооһон худалаар хэлэхэ, һайзгай зан, харюусалгагүй ябадал гаргаха апи бүхы ушарнуудта эсэргүүгээр, ажабайдалай социалис ёһо гүрнмуудта зүрюу харша бүхы юумэнтэй эридээр тэмсэхэбди», —гэжэ партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев хэлээ һэн. Эдэ эрилтэнүүдые хүсэндэнь хүргэхын түлөө, партиин XXVII съездые, Агууехэ Илаалтын ойн баярые шэнэ амжалтануудтайгаар угтахын түлөө бүхы ажалшадай үүсхэл абьяасые элсүүлхэ шухала гээд республикын Министрнүүдэй Совет онсолон тэмдэглэбэ.

АССР-эй АРБАН НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ СОВЕДЭЙ НЭГЭДЭХИ СЕССИН НЭЭЛТЭ ТУХАЙ

АССР-эй Верховно 10 часта Советүүдэй байшанхи сесси 1985 гай Конференц-зал соо нэгэдэхи 22-то үглөөнэй дэхэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

Буряадай АССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Советэй нэгэдэхи сессидэ ерэһэн Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутадууд Советүүдэй байшангай 3-дахи дабхарта, 425-дахи кабинедтэ үглөөнэй 9 часһаа үдэшын 7 час хүрэтэр бүридхэлдэ абтаха.

Сессиин нээгдэхэ үдэр, 1985 оной мартын 22-то, Советүүдэй байшангай Конференц-залай фойе соо 8 час 30 минутаһаа бүридхэл хэгдэхэ.

Үндэр баян үргасын төлө

Республикын ажахынуудай агрономууд, инженернүүд болон бригадирнуудай зүблөөнһөө

Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо Ф. Г. БАДЕЕВАГАЙ элидхэлнэ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлдэ үндэр баян ургаса абахын, оронойнгоо Эдеэ хоолой программа бэелүүлхын тула хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар хүдөө ажахын агропромышленна комплексын бүсад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй урда энэ харюусалгата хаһые бэлэдхэл һайнтайгаар үнгэргэхэ зорилго партийн Центральна Комитет табина. Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта 800 гаран мянган гектарта тарилга хэгдэхэ юм, тэрэ тоодо ороохо тарялангай талмай 445 мянган, тэжээлэй ургамалнууд 340 мянган, хартаабха болон овощ 16 мянган гектар эзэлхэ юм гэжэ элидхэлшэ үгээ эхилбэ.

Энэ бүхы талмай дээрэһээ 550 мянган тоннохоо доошо бэшэ ороохо таряа, 130 мянган тонно хартаабха, 40 мянган тонно овощ хуряагдахаар, түсэблэгдэнхэй. Гадна 526 мянган тонно бүхы зүйлэй үбһэн, 230 мянган тонно сенаж, 963 мянган тонно силос, үнеэн бүхэндэ 2 тонно хүртэхэ түмһэтэ ургамалай ургаса абаха, эмэ гахай бүхэндэ 4—5 тонно хүртэхөөр холимол силос дараха гээд хараалагдана.

Табигдаһан түсэб даабаринууд заатагүй дүүргэгдэхэ, үлүүлэн дүүргэгдэхэ ёһотой. Республикын зарим колхоз, совхозуудта энэ табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ бирагүй ургэсын абтаһан дээрэһээ гүрэндэ 42,8 мянган тонно ороохо таряа, 21,2 мянган тонно овощ худалдагдажа шадагдаагүй юм. Тиимэһээ байгша ондо бүхы хэмжээнүүд абтагдажа, түсэб даабари дүүргэгдэхэ ёһотой.

Мүнөө үедэ республикын ажахынуудта Госкомсельхозтехникын, «Сельхозхимия» нэгэдэлэй болон бусад агропромышленна комплексдо ородог һалбаринуудай предприятинуудые хабарай тарилгын, хүдэлмэринүүдые эмхитэйгээр үнгэргэхын тула ажаһ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Ажахы бүхэндэ хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасадээшэлүүлхэ талаар бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүд хараалагдана, хабарай хүдэлмэринүүдые үнгэргэхэ түсэбүүд табигдана, тарялан, сабшалан дээрэ хүдэлдэг звенонууд, бригадануудые хамтын подрядай гуримаар хүдэлгэгдэдэг болгохоор хэмжээнүүд абтана. Газар тарялангай үрэжэл һайжаруулха зорилготойгоор эмхидхэгдэһэн тусхай 56 отрядууд республикын колхоз, совхозуудта хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнэй хүсөөр 1213 мянган тонно органическа үтэгжүүлгэ ба торфтойгоор хэгдэһэн компостнууд тарялан, сабшалан дээрэ гаргагдаа. Мүн 63 мянган гектар газар дээрэ хүр саһа тоготоогдоо, 18,5 миллион кубометр мүльһэн хүргэгдөө. Мүнөө үедэ бүхы тракторна паркын 84 процентнь бэлэн болгогдонхой. Олохон ажахынуудта хүрьһэ элдүүрилхэ, хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникэ заһабарилагданхай. Хурамхаанай районой Һахалинын совхоз, Байгалай ОПХ, Улаан-Удын районой «Дружба» колхоз, Мухар-Шэбэрэй районой «Авангард» совхоз, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз, Зэдын районой Борьёогой совхоз, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз хабарай тарилгада хүсэд бэлэдхэлтэй.

Үнгэрһэн жэлэйхидэ оробол, түлишэ-түрхилгын материалнууд, бензин ехээр нөөсэлэгдэнхэй. Гэбэшье Баунтын, Кабанскын, Хориин, Улаан-Удын, Баргажанай, Яруунын районуудай ажахынуудта түлишэ, бензин үшөөл багаар зоөгдэнхэй. Энэ асуудалда Госкомсельхозтехникын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа онсо хандуулха ёһотой.

Республикын колхоз, совхозуудта өөһэдынгөө хүсөөр 115,8 мянган тонно үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэжэ шадаа һэн, энэнь түсэбэй ородоол 79 процент юм. Бэшэ үрэһэн гүрэнһөө абтаха болоно. Тэрэниие саг болзор соонь зөөжэ абаха шухала. Юуб гэхэдэ, тарилгын эхилхэһээ 30—40 хоног урид үрэһэн һайнаар бэлэдхэгдээд байха зэргэтэй ха юм. Энэ жэлдэ 300 мянган гектар талмай дээрэ нютагуудай байгаалиин эрхэ байдалда таарамжатай шэнэ, саашадаа ашаг шэмэ ехээр үгэхэ сортнуудай ургамалнуудаар тарилга хэгдэхэ юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 181,1 мянган гектар паар, 109 гектар намарай паар хахалагдаа бэлэй. Тиимэһээ ороохото ургамалнуудай эзэлхэ талмайн 55 процент паар, намарай паар байһан газарнууд болохо юм. Байгша ондо тэжээлэй ургамалнуудые тариха талмай үргэдхэгдэжэ, бүхы тарялангай 34 процентыень эзэлхэ. Рапс, костер безостый болон түмһэтэ ургамалнууд ехээр таригдаха.

Республикын колхоз ,совхозуудта 224,4 мянган гектар уһалагдагаа газартай. Эндэ хараалагдаһан бүхы агротехническэ хэмжээнүүдые дүүрэнээр бэелүүлхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Энэ жэлдэ минеральна үтэгжүүлгэ ехээр үгтэхөөр хараалагдана. Мүн наг шэбхэ гаргалые үргэнөөр ябуулха, уһалуурийн системэнүүдэй инженернотехническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ, уһалагдагаг газар тарялангые зүбөөр ашаглаха зорилго табигдана.

Тиимэһээ 1980 оной хабарай тарилгын хүдэлмэринүүдые саг болзортонь үнгэргэжэ, баян ургаса абахын тула ажахы бүхэндэ мэргэжэлтэд болон тарялашад зүб тобшолол хэхэ, дутуу дунданууда дары усадхаха, ажалдаа, даалгагдаһан техникэдээ ээзэн ёһоор хандажа, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ гээшэ шухала.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдэй дунгүудые шүүмжэлхы ёһоор хараже үзэбэл, үйлэдбэридэ бии байгаа ехэхэн арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй гээд үгэ хэлэгшэ онсолоо.

Олохон колхоз, совхозуудай, зарим районуудай ажалшад тарян ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ хүдалдаха түсэбөө дүүргэнэгүй. Тиимэһээ республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ороохо таряа гүрэндэ хүдалдаха дүрбэн жэлэй түсэб 86 процент, овощ хүдалдаха даабари 80 процент дүүргэһэн байха юм. Зэдын, Бэшүүрэй, Мухар Шэбэрэй, Яруунын, Түнхэнэй районууд — таряа тушаалгаарь, Хурамхаанай, Бэшүүрэй, Прибайкалиин, Яруунын, Сэлэнгын, Түнхэнэй районууд — овощ худалдалгаар гүрэндөө илангаяа ехэ үритэй.

Табан жэлэй түсэбые дүүргэхын тула республикын ажахынууд 113 мянган тонно ороохо таряа, 51 мянган тонно овощ энэ жэлдэ гүрэндэ худалдаха ёһотой.

Газар тарялангай тоготуурийтай ургаса абахын тула материально-техническэ һайн бааза байгуулагданхай: Мүнөө үедэ республикадамнаа 2,6 миллион гектар хүдөө ажахын эдлүүриин газар, тэрэ тоодо 1 миллион 8 мянган гектар тарялан тоологдоно. Даалгагдаһан газар тарялангаа зүбөөр ашаглажа, ажалай түрүү дүй дүршэл хэрэглэжэ, жэлһээ жэлдэ баян ургаса хуряажа абадаг ажахынууд бии. Тэдэнэй тоодо Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Родина», Мухар-Шэбэрэй районой «Искра», «Родина» колхозууд, Оёорой, Хүрбын, Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Дээдэ-Тайлсын совхозууд болон бусад оролсоо.

Үнгэрһэн жэлдэ Баргажанай райондо гектар бүриһөө 15 гаран центнер таряа, 164,5 центнер силосэй ургамалнуудай ногоон хуряагдаа һэн. Гүрэндэ ороохо, хартаабха худалдаха социалис уялгануудд дүүргэгдээ юм. Районой ажахынуудта газар тарялангай зональна системэ нэбтэрүүлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Эндэ газар тарялангай хүрьһэ хамгаалха ажахы бүхэндэ таригдаха ургамалнууд нариналр шэлэгдэнхэй. Тэжээлэй ургамалнуудай, иланганаа обёосой эзэлдэг талмай ургэдхэгдэһэн байна. Мүн севооборот һайнаар сахигдана.

Республикын 151 ажахыда 859,1 мянган гектар талмай дээрэ гэхэ гү, али бүхы тарялангай 70,2 процентдэ севооборот сахигдадаг болонхой. Загарайн, Хэжэнгын районуудай ажахынуудта севооборот удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ. 1985—1986 онуудта ажахы бүхэндэ газар тарялангай системэ нарижуулагдажа, севооборот дүүрэнээр сахигдадаг болохо зорилго бэелүүлхэ шухала.

Энэ жэлдэ газарай хүрьһэ хамгаалгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха зэргэтэй. Мүнөө үедэ газарай хүрьһэ хамгаалаар хараалагдаһан комплексно хэмжээнүүдые абалгые хойшонь татаха ямаршье шалтгаан байха ёһогүй. Эндэ хэрэглэгдэхэ бүхы техникэ бии, энэ хэрэгэй технологи яһала шэнжэлэгдэжэ, мэдээжэ болонхой, тус харюусалгата хүдэлмэриие бэелүүлжэ шадаха мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд олошоронхой. Гадна хадын ташалангые хүндэлөөшэнь хахалха, ургамалнуудые зурууд зуруудаар тариха гэхэ мэтэ хэмжээнүүдэй ашаг үрэтэйнь мэдээжэ. Иланганаа Бэшүүрэй, Зэдын, Сэлэнгын, Хэжэнгын, Түнхэнэй районуудта газарай хүрьһэ хамгаалха онол аргануудд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой. Эндэ тракторно-таряан ажалай бригадирнуудай үүргэ тон ехэ.

Мүнөө үедэ хабарай тарилга саг болзортонь үнгэргэхэ арга боломжонууд гүйсэд бии. Республикын колхоз, совхозуудта 1000 гектар тарялан бүхэнийе элдүүрилхэдэ дунда зэргээр 7,7 эталон трактор хүртэнэ. Гэхэтэй хамта бии байгаа техникэ үшөөл муугаар ашаглагдана. Трактораар хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн удаанаар дээшэлнэ. Нэгэ условно трактораар ородоол 421 гектар газар гэхэ гү, али нэгэ эталонно трактораар дунда зэргээр үдэр бүхэндэ 6,2 гектар тарялан элдүүрилэгдэдэнэ. Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Улаан-Удын районуудта энэ хэмжээн нэгэ бага дээгүүр юм, харин Захааминай, Хяагтын, Хориин, Баргажанай районуудта эталонно трактораар миил 4,4—5,4 гектар газар элдүүрилэгдэдэг. Энэ дурсагдаша районуудай ажахынуудай инженернүүдэй, агрономуудай, бригадирнуудай, механизаторнуудай ажалые бирагүйгөөр эмхидхэнэнхээ, таряашадта ажалай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ арга боломжо олгожо шадаагүйнөө, технологическа журам баримталдаггүйнөө үндэһэтэй. Трактор, машинануудай эбдэрһэн ушарһаа үнгэргэшэ жэлдэ тарилга саг болзортонь үнгэргэхэ, ургасын хойноһоо харууһалха, тэжээл бэлэдхэхэ, таряа хуряаха хэрэг ужагайраа. Тиимэһээ Госкомсельхозтехникын предприятинууд техникэ заһабарилха, техническэ хангалга саг болзортонь үнгэргэхэ асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулха ушартай.

Ажахы бүхэндэ техникэ зүбөөр хадагалха, хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг машина хадагалдаг хашаагай алба бии болгохо хэрэгтэй. Энэнэй ашаар техникэ ээзгүй байлгаха ушар усадхагдаха юм. Ажахын коллективэй гэшүүд бэе бэедээ ябалсажа, хабарай тарилгада бэлэдхэлые нариналр шалгаха уялгатай. Үндэр баян ургаса абаха хэрэгтэ агрономууд, инженернүүд, мелиораторнууд, трактэрно-таряан ажалай бригадирнууд булта оролсохо ёһотой.

Ороохо таряа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэ онсо шухала хэрэг мүн. Республикымнай ороохо таряа үйлэдбэрилдэг ажахынуудай 45 процентнь жэл бүри бараг һайн ургаса хуряана. Республика дотор гектар бүриһөө дунда зэргээр 9,7 центнер таряан хуряагдабал, Баргажанай районой Уланай колхоз— 19,7 центнер, Түнхэнэй районой «Маяк», «Сибиряк» колхозууд тус тустаа 18,1 ба 17,7 центнер, Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхоз —16,2 центнер ургаса хуряаһан байна. Гэбэшье республикын ажахынуудай 20 процентнь гектар бүриһөө ородоол 4—6 центнер таряа суглуулаа юм. Энэ ушар олонхи хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй хабарай тарилга саг болзортонь шанартайгаар үнгэргэлгые эмхидхэжэ шадаагүй, газар тарялангай зональна системын ёһоор, агротехникын эрилтэнүүдые нариналр сахяагүй дээрэһээ болоо бшуу. Тиимэһээл үнгэргэшэ жэлдэ 83,5 мянган гектар талмай дээрэ ороохото ургамалнууд майн 30-най һүүлдэ таригдаһан байха юм. Энэл ушарһаа ехэнхи талмайдань ургаса малай тэжээл болгогдожо хуряагдаа һэн. Иимэ байдал иланганаа Бэшүүрэй, Зэдын районуудта үзэгдөө. Тиимэмэһээ Бэшүүрэй райондо 10—12 мянган тонно ороохо таряа, Зэдын райондо — 12—16 мянган тонно таряан абтаагүй һэн. Иимэрхүү ушар үшөөшье зарим районуудта дайралдаа бэлэй. Тарилгын болзор алдаха, таряа хуряалгын технологи хазагайруулха ушарнууд юундэ тохёолдооб гэхэдэ, поли дээрэ ажалай эмхидхэлэй һуланаа, эндэ хүдэлгэгдэдэг агрегадуудай халаанай бүтээсын тон багаһаа дулдыдаа. Байгша оной хабарай тарилгын, таряа хуряалгын үедэ эдэ дутагдалнуудые усадхалга хадаа ороохо таряа үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлгын үшөө нэгэ ашаглагдаагүй нөөсэ болоҗо үгэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ Зэдын районой Борьёогой совхоздо агротехникэ будүүлигээр хазагайруулагдана, хүрьһэ хамгаалгын технологи сахигданагүй. Тиимэһээ жэлһээ жэлдэ ургаса багаар абтана, үнгэрһэн жэлдэ эндэ гектар бүриһөө ородоол 7,2 центнер ургаса абтаа, харин энэ районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз адли эрхэ байдалтай аад, гектар бүриһөө 10.5 центнер ургаса хуряагаа юм.

Баргажанай районой Шитханай, Баргажанай совхозууд байгаалиин адли эрхэ байдалтай, уһалагдагаг таряалантай байгаад, жэл бүхэндэ гектар бүриһөө 9,5—12 центнер таряа суглуулдаг. Харин Хилганын, Уланай колхозуудта газар тарялан эрхилэлгын эрилтэнүүдые нариналр сахиһан дээрэһээ һүүлэй жэлнүүдтэ гектар бүриһөө 15—22,7 центнер ургаса хуряана. Иимэ жэшээнүүд олон.

Энэ жэлдэ район, колхоз, совхоз бүхэндэ тарян ажалай хүтэлбэрилгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго табигдана. Нэн түрүүн таряа үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлгэдэ минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ шухала. Фосфороор баян үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой. Тарилга шанар һайнтай үрэһөөр хэхын тула бүхы хэмжээнүүд абтаха зэргэтэй. Иланганаа «бурятская-34», «бурятская-79», «бурятская-94» гэһэн шэниисын, «Гэрэл» обёосой, «донецкая» хара тарянай, «неосыпающийся-1» горохой сортнуудта анхарал ехээр хандуулагдаха юм. Ороохо тарянаи зүилые зүбөөр ашаглаха гээшэ онсо удха шанартай.

Ниитын адууһа малда талха тарянай зүйл үгэлгые хороохын тула будүүн болоҗ шэмэтэ тэжээл ехээр үйлэдбэрилдэг болохо зорилго табигдана. Нэн түрүүн һаин шанартай үбһэн бэлэдхэгдэхэ, сенаж, силос ехээр дарагдаха ёһотой. Республикын ажахынуудта сабшалан, бэлшээри дээрэ таригдаха олон жэлэй ногооной һаин сортнууд бии. Гэхэтэй хамта тэдэнэй үрэһэн үшөөл дуталдаһаар. Энэ талаар, Буряадай хүдөө ажахын эрдэмшэнжэлэгын институдай эрдэмтэд таарамжатай хэмжээнүүдые абаадуй байһаар. Тиимэһээ тус институдай, хүдөө ажахын ургамалнуудай сорт туршалгын гүрэнэй комиссиин инспектуратай, Буряадай ногооной үрэһэ үйлэдбэрилдэг станцитай хамта энэ асуудалаар горитой хүдэлмэри ябуулха сагынь ерэнхэй. Ногооной үрэһэнэй дуталдаһан дээрэһээ сабшалан, бэлшээри үндэһөорнь һайжаруулха, хабар, зүнаи үедэ хэрэглэгдэхэ тэжээлэй ургамалнуудые тариха участогуудые баигуулжа шадагдахагүй байһаниинь ойлгосогой.

Энэ жэлдэ донник болоод рапс ехээр тариха арга боломжо бии. Тиимэһээ колхоз, совхозуудта эдэ ургамалнуудта горитой анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Доннигноо абтаһан үбһэндэ протеин, каротин болоод элдэб минеральна бодосууд элбэг.

Байгша ондо түмһэтэ ургамалнуудые, саахартай свекло, брюквэ, турнепс гэхэ мэтые ехээр үйлэдбэрилхэ зорилготойгоор тусхай звенонуудые ажахы бүхэндэ эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын ажахынуудта хартаабхэ ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Тэрэнэй ээлдэг талмай 14 мянган гектарта хүргэгдөө юм. Гэбэшье шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл бии. Хартаабхын тогтуурийтай һайн ургаса абтанагүй, эндэ хүдэлмэри бар хүсөөр хэгдэнэ. Типовой проектын ёһоор хартаабха хадагалдаг хранилищинууд, илгадаг пунктнууд муугаар бариргдана, эдэ асуудалнуудые аргагүй шиидхэхэл хэрэгтэй. Республикадамнай хартаабхын үндэр баян ургаса абадаг ажахынууд бии. Жэшээнь, Бэшүүрэй районой «Сибирь» Охин-Булагай совхозуудта, «Дружба» колхозодо гектар бүриһөө 150—159 центнер ургаса хуряагдана. Республикын ажахынууд бүхыдөө гектар бүриһөө 70 центнер ургаса хуряажа, хамта дээрээ 109,2 мянган тонно хартаабха суглуулаа юм. Загарайн, Сэлэнгын, Хэжэнгын районуудта жэлһээ жэлдэ гектар бүриһөө миил 30—50 центнер хартаабха хуряагдана. Тиимэһээ гүрэндэ «хоёрдохи хилээмэнэй» ургаса худалдаха түсэб дүүргэгдэнэгүй.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын тула байгша ондо республикын ажахынууд дунда зэргээр гектар бүриһөө 90 центнерһээ доошо бэшэ хартаабха суглуулжа, 130 мянган тонно «хоёрдохи хилээмэ» абаха ёһотой. Хэрбээ энэ ургамалда анхарал хандуулжа, хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг звенонуудые бии болгожо, хартаабха үйлэдбэрилгын технологи һайнаар сахижа шадабал, иимэ ургаса абтаха зэргэтэй. Манай эрхэ байдалда хартаабхын үрэһэндэ ехэ анхарал хандуулха ушартайбди. Һайн шанартай үрэһэ хаажа абабал, хартаабхын ургаса 30—50 процент дээшэлүүлжэ болохо ха юм. Энэ жэлдэ хэрэглэгдэхэ үрэһэнэй ородоол 50 процентнь хаагданхай. Тиимэһээ бэшыень ондоо тээһээ бэдэрхэ ушартай бологдоно. Иимэ эрхэ байдалтай яашье эбсэжэ болохогүй. Мүнөө үедэ шэнэ «Полет» гэһэн сорт үйлэдбэрилхаар дурадхагданхай. Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институт энэ сортые республикын ажахынуудта худалдаха түсэбөө дүүргэнхэй. Байгша ондо хартаабхын фитофтороз, макроспориоз үбшэнтэй тэмсэл үргэдхэхэ хэрэгтэй. Хартаабхын элдэб үбшэндэ нэрбэгдэдэг ушарһаа 20—40 процент ургаса абтадаггүй, хадагалхада хүшэр ушар тохёолдоно бшуу. Энэ талаар республикын ургамалнуудые хамгаалха станциин мэргэжэлтэдэй, агрономуудай, хартаабхашадай харюусалга дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Республикын ажахынуудта овощ үшөөл багаар үйлэдбэрилгэдэһэн дээрэһээ хүн зоной, жэмэс ба овощ буилуулдаг заводуудаи эрилтэ дүүрэнээр хангагданагүй.

Республикын ажахынуудта капуста ехээр таригдажа, овощой бэшэ ургамалнуудта анхарал багаар хандуулагдана. Энэ тон буруу. Овощ ургуулагшадай звенонуудые бүридхэлдэ анхарал хандуулагданагүй, овощ үйлэдбэрилгын технологи муугаар сахигдана. Овощой эзэлдэг талмаинууд дээрэ уһалуурийн системэнүүдые һайнаар заһэбарилха саг ерэнхэй. Эндэ органическа ба минеральна үтэгжүүлгэ багаар гаргагдана, бурташ үбһэнтэй тэмсэл үргэнөөр ябуулагданагүй. Овощ ургуулагшад астрахениин овощ ургуулагшадай хэрэглэдэг технологи нэбтэрүүлнэгүй. Мүн Онохойн, «Заветы Ильича» совхозуудай овощ ургуулагшадай дүй дүршэл олоной анхарал татаха ёһотой. Улаан-Удын районой «Маяк», «Восход», «Искра» колхозуудта гектар бүриһөө 265—340 центнер хүрэтэр овощой ургаса абтадаг. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хаана энэ хэрэгтэ анхарал хандуулагданаб, тэндэ үндэр баян ургаса абтана ха юм. Гүрэндэ овощ худалдалгаар арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхын тула бүхы хэмжээнүүд абтагдаха ёһотой.

Республикын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тракторно-тарян ажалай бригадын механизаторнуудай, звенонуудай болон бэшэ албануудай коллективүүдые хамтын подрядай гуримаар ажаллаха хэрэгтэ анхаралтайгаар хандана. 1984 ондо хамтын подрядай гуримаар тарян ажалай 812 бригада, звено худэлөө, тэдэнэй мэдэлдэ бүхы тарялангай 62,2 процентнь, ороохото ургамалнуудай 80 гаран процентнь, хартаабхын — 74,6, овощой — 43, тэжээлэй ургамалнуудай —50,8 процентнь байгаа. Хамтын подрядай гуримаар ажаллаһан колективүүд [illegible] туйлаа. Жэш[illegible] районой [illegible] нүхэр Плюс[illegible] дэг звеногой[illegible] погдаһан 10[illegible] гектар бүри[illegible] хартаабха суглуулжа, 130 мянган тонно «хоёрдохи хилээмэ» абаха ёһотой. Хэрбээ энэ ургамалда анхарал хандуулжа, хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг звенонуудые бии болгожо, хартаабха үйлэдбэрилгын технологи һайнаар сахижа шадабал, иимэ ургаса абтаха зэргэтэй. Манай эрхэ байдалда хартаабхын үрэһэндэ ехэ анхарал хандуулха ушартайбди. Һайн шанартай үрэһэ хаажа абабал, хартаабхын ургаса 30—50 процент дээшэлүүлжэ болохо ха юм. Энэ жэлдэ хэрэглэгдэхэ үрэһэнэй ородоол 50 процентнь хаагданхай. Тиимэһээ бэшыень ондоо тээһээ бэдэрхэ ушартай бологдоно. Иимэ эрхэ байдалтай яашье эбсэжэ болохогүй. Мүнөө үедэ шэнэ «Полет» гэһэн сорт үйлэдбэрилхаар дурадхагданхай. Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институт энэ сортые республикын ажахынуудта худалдаха түсэбөө дүүргэнхэй. Байгша ондо хартаабхын фитофтороз, макроспориоз үбшэнтэй тэмсэл үргэдхэхэ хэрэгтэй. Хартаабхын элдэб үбшэндэ нэрбэгдэдэг ушарһаа 20—40 процент ургаса абтадаггүй, хадагалхада хүшэр ушар тохёолдоно бшуу. Энэ талаар республикын ургамалнуудые хамгаалха станциин мэргэжэлтэдэй, агрономуудай, хартаабхашадай харюусалга дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Республикын ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд тракторно-тарян ажалай бригадын механизаторнуудай, звенонуудай болон бэшэ албануудай коллективүүдые хамтын подрядай гуримаар ажаллаха хэрэгтэ анхаралтайгаар хандана. 1984 ондо хамтын подрядай гуримаар тарян ажалай 812 бригада, звено худэлөө, тэдэнэй мэдэлдэ бүхы тарялангай 62,2 процентнь, ороохото ургамалнуудай 80 гаран процентнь, хартаабхын — 74,6, овощой — 43, тэжээлэй ургамалнуудай —50,8 процентнь байгаа. Хамтын подрядай гуримаар ажаллаһан колхозой ахамад агроном Ч. Р. Доржиев үгээ эхилбэ.

— Тодорхойлбол, һу, мяха, ороохо таряа үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ худэлдаха түсэбүүдээ урагшатайгаар бэелүүлээ. Энэ хугасаа соо гол байлиг болохо газарайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаа. Һалхинда үлеэлгэжэ муудадаг хүрьһэтэй Хүнтэйн тарялаланда зональна гурим нэбтэрүүлнэнэй ашаар ороохо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса абтаа. Мүнөө Хүнтэйн полидо газарай хүрьһэ хамгаалха гурбан севооборот нэбтэрүүлэгдэнхэй. Зональна гурим нэбтэрүүлнэн 1983—1984 онуудта ехэ ургаса суглуулагдаа. Жэшээлбэл, 1983 ондо гектарай 14,2 центнер таряа абаа һаа, нёдондо гектарай 17,3 центнер ургаса хуряагдаа. Урдандаа ажахыда 17—18 процент сэбэр паартай байдаг һаа, мүнөө 29 процент хүрэтэрөө үргэдхэгдөө. Сэбэр паараа һайнаар харуулаһандаа, хоёр жэлэй туршада дамжуулгын Улаан тугта хүртөөбди, — гэжэ тэрэ хэлээ.

Мүнөө тус ажахы гол түлэб сортын шэниисэ «донецкая-8», «тамми» сортын ешмээн ехээр тарина. Энэ жэлдэ Хүрбын совхоз «бурятская-94», «селенга» сортын 50 — 50 центнер үрэһөөрөө тарилга хэжэ, үрэһэнэй таряа элбэгжүүлхэ юм. Мүнөө эндэхи гурбан ажахы үрэһэнэй таряагаар дутамаг байна. Бусад ажахынуудынь хүсэд хүрэхөөр үрэһэтэй, ехэнхи үрэһэниинь һайн шанартай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ малай тэжээл элбэгээр үйлэдбэрилхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ нүхэр К. Урмакшинов хэлэбэ. Мүнөө районой ажахынуудта 4485 гектарта 66 севооборот хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ бүхы совхозуудта газарай хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ түсхай техникээр хүрьһэеэ элдүүрилдэг болоо. Тиихэдэ Удын, «Георгиевский» совхозуудта газарай хүрьһэ урбуулхагүй техникэ комплексноор ашаглана.

Нёдондо бүхыдөө 12586 гектарта сэбэр паар хахалагдаа һэн. Эндэ ороохото ургамалнуудайнгаа 56 процентые тариха түсэбтэй. Мүнөө энэ паарай 42 процентнь үтэгжүүлэгдэнхэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ хааха хүдэлмэри гуримшуулагдаа. Ажахынууд баян ургасатай «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэниисэ, «донецкая-8», «тамми» сортын ешмээн ехээр тарина. Энэ жэлдэ Хүрбын совхоз «бурятская-94», «селенга» сортын 50 — 50 центнер үрэһөөрөө тарилга хэжэ, үрэһэнэй таряа элбэгжүүлхэ юм. Мүнөө эндэхи гурбан ажахы үрэһэнэй таряагаар дутамаг байна. Бусад ажахынуудынь хүсэд хүрэхөөр үрэһэтэй, ехэнхи үрэһэниинь һайн шанартай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ малай тэжээл элбэгээр үйлэдбэрилхэ талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ нүхэр К. Урмакшинов хэлэбэ. Мүнөө районой ажахынуудта 4485 гектарта 66 севооборот хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ бүхы совхозуудта газарай хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ түсхай техникээр хүрьһэеэ элдүүрилдэг болоо. Тиихэдэ Удын, «Георгиевский» совхозуудта газарай хүрьһэ урбуулхагүй техникэ комплексноор ашаглана.

Нёдондо бүхыдөө 12586 гектарта сэбэр паар хахалагдаа һэн. Эндэ ороохото ургамалнуудайнгаа 56 процентые тариха түсэбтэй. Мүнөө энэ паарай 42 процентнь үтэгжүүлэгдэнхэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ хааха хүдэлмэри гуримшуулагдаа. Ажахынууд баян ургасатай «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэниисэ, «бурятская-94» гэжэ ажахы хооронды тэжээл үйлэдбэрилдэг предприятиин ахамад мелиоратор Н. Д. Дарижапов, Захаамнай совхозой инженер-механик В. Г. Казаков, Далахайн совхозой (Захаамин) ахамад агроном Д. Д. Доржиев гэгшэд зүблөөнэй заб-һарлалгын үедэ хоорэлдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ, түрүүлэн үгэ хэлэһэн Хориин районой хүдөө ажахын управлениин начальник **К. А. Урмакшинов** ороохо таряа, тэжээл ехээр бэлэдхэжэ, шанарыень эрид һайжаруулха талаар районой ажахынуудта хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай тогтон хөөрөө. Тусхайлбал, эндэхи совхозуудта зональна гурим үргэнөөр нэбтэрүүлнэндээ, баян ургаса хуряадаг боложо байна. Мүнөө районой ажахынуудай хахалагдадаг газарай 45 процентыень ороохото, 31 процентыень тэжээлэй ургамалнууд, 24 процентыень паар эзэлнэ. Бүхыдөө 4485 гектарта 66 севооборот хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ бүхы совхозуудта газарай хүрьһэнэй муудалгатай тэмсэхэ түсхай техникээр хүрьһэеэ элдүүрилдэг болоо. Тиихэдэ Удын, «Георгиевский» совхозуудта газарай хүрьһэ урбуулхагүй техникэ комплексноор ашаглана.

Нёдондо бүхыдөө 12586 гектарта сэбэр паар хахалагдаа һэн. Эндэ ороохото ургамалнуудайнгаа 56 процентые тариха түсэбтэй. Мүнөө энэ паарай 42 процентнь үтэгжүүлэгдэнхэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ хааха хүдэлмэри гуримшуулагдаа. Ажахынууд баян ургасатай «бурятская-34», «бурятская-79» сортын шэниисэ, «бурятская-94» гэжэ ажахы хооронды тэжээл үйлэдбэрилдэг предприятиин ахамад мелиоратор Н. Д. Дарижапов, Захаамнай совхозой инженер-механик В. Г. Казаков, Далахайн совхозой (Захаамин) ахамад агроном Д. Д. Доржиев гэгшэд зүблөөнэй заб-һарлалгын үедэ хоорэлдэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

(Үргэлжэлэ[illegible]
нюурта).

Үлэн дэлсэтэйлээр тэлсэе!

ЭЛИДХЭЛ ТУШААА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Хамтын подрядай хүдэлдэг коллективүүд һайн ажалаа... Ооотуйлаа. Жэшээ... районой «Победа» нүхэр Плюснин... дэг звеногойхи... гектар бүриһээ... хартаабха суглуулжа... бэй ёһоор 91 ц... лагдаһан байгаа... мянган түхэриг... үйлэдбэрилэгдэ... нер хартаабхыг... сэн 6,1 түхэриг... бэй ёһоор 7,7 ц... шалагдахаар ... лэй.

Хамтын подрядай хүдэлдэг коллективүүд... сабшаланд... хүдэлмэрийе ш... һайжаруулгаа... дэ, зарим ажалч... ческа хүдэлмэрийг... логическа кер... ябуулаг... анхарал багаар... Ю-гой гэ... дэхэ хүдэлмэрий... гектар... бөөр тодорхойлуулаг... хүрэ... бүхэндэ гарга... Жэшээлбэл,... тоһодолгын ... Будаевай... запасной частьг... онууд гектар... дэһіые тооло... нүнтер ур... тэлбэрилэгшэдэ... сээнэй гуримуулаг... ябадал үзэгдэ... тын подрядай... дэлжэ байһан ... зүбшөөлгүйгөөр... нуудые ондоо... гээхэ ушарш... Хамтын подрядай... тэрүүлхэ гэбэл... туу дунданууд... гахаха хэрэгтэй.

Агрономуудай... нүүдэй, мелиор... хэрэгүүдтэ зохо... дажа, үилэдбэ... туйлалтануудые... логи хэрэглэжэ... хэрэгтэй үнэн... дээрэпээл амж... гэжэ түрүү ко... дай дүи дур... Республикымн... газар тарялан... жэ, үнэн зург... мэргэжэлтэд ... Гэхэтэй хамт... дын, Загарайн, ... лэнгын районуу... та ажал хэрэг... гээр хандадаг... бии. Тиимэһээ ... лон инженернү... һан ажалдаа ... даха шанга эр... оной, республи... рилхы органу... бигдаха ёһотой.

Газар тарял... һайжаруулжа, ... гаса абахын, ... табан жэлэй ... жалтатайгаар ... республикын ... низаторнууд, ... хы хүсэ шадал... һандань этигэ... хэлшэ үгээ...

«Эрдэм наук... дүй дүршэлые... республикын... саашадань хүр... арга нүхэсэлэ... ажахын эрд... институдай дир... шо А. М. Ем... эй ЦК-гай окт... Пленумэй ши... эрилтын ёһоор... тор үйлалгадаг... үрые дээшэлү... но хэмжээнүүд... ликын мелиор... най ажахын ... шо М. М. Ма... но-тракторна... тээсэтэйгээр ... инженернэ ... нууд тухай ... Госкомсель... рүүлэгшэ В. ... «Ороһо тар... болон газар ... сад продукци... үйлэдбэрилхэ ... хэлгэдэ агро... зорилгонууд ... АССР-эй «Сель... дэлэй түрүүлэ... лосв гэгшэд ... нүүдые хэһэн ...

«бурятская-34», ... сортын шэнэ... һаа абтаһан ... сортын обёос... ондо шэнэ «бу... тын шэнэнүүд ... ороһо элбэгэ... сэбтэй. Тус аж... хүрэнгээ һайн... хаанхай, 1—11 ... цент үрэһэтэй... тарилга хэхэ... хамта гектарай... грамм минерал... оруулха байна.

Кукуруза, н... хэнөөр тариһа... Хүйтэндэ үзэгдэ... гаса абтаа. Ре... ята механизат... наевай хүтэлб... да ажалаа хам... гуримаар эмхи... дын механизат... залуушуул. Һүү... эндэ механизат... талданагүй. Тус... таһан ургасынг... бэрээ абана. М... механизаторнуу... тарилгада түр... Ахамад агроном... нэй ёһоор, хаб... 11 агрегат хүд... Тарилгаяа ажал... туршада сүм ... сэблэнэ. Мүнөө... бэлэдхэл хэгдэж...

(Үргэлжэлэлэ... нюурта).

Эхэ 1-дохи

...дэлдүүрилэг... ...процентнь ... процентнь ...процентыень ...ргаса ур... ...онол арга ... Энэ мү... ...рбан по... ...1082 гек... ...той нэгэ ...ергэдэнхэй. ...ин газарай ...гэшэ эдэ... ...ын. Эндэ ...адаг газар... ...роон тариг... ...баландань ...эн лугоме... ...руулагдаа... ... Отрядай ... сабшалан... ...ь һайжа... ...ческэ хү... ...ор ябуул... ...О-гой гэ... ...аа гекта... ...һэ хуряа... ...здэ түрүү ... Жэшээлбэл, ... Будаевай ...онууд гек... ...ынтнер ур...

Захааминай районой СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой директор **В. Ц-Д. Норбоев** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ, малай тэжээл элбэгжүүлхэ асуудалда тогтоо. Тус ажахын коллектив үнгэрһэн дүрбэн жэлдэ гүрэндэ мяха тушааха түсэбөө 101 процент, һү 108 процент дүүргэжэ, адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулжа шадаһан байна. Энэ нэн түрүүлэн сабшалангайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаа. Захааминай нютагай саада тээ, хадалиг дээрэ газарта оршодог манай совхозшэнээ, хартаабха таридаггүй. Газарнай гэдэдэггүй хүрьһэтэй юм. Тобшолбол, июнь һарада нажарай саг үшөө эхилээдүй байха. Харин июль һарада зун үнгэршэнэндэл үзэгдэдэг. Юрэдөө, эндэ зунай саг тон богони байха юм. Таримал ургамалнууд эдеэшэхэһээ байха, хүсэд ургажашье үрдидэггүй, эртын хюрууда сохиулжа шарлашана. Тиимэһээ совхозой мэргэжэлтэд хүтэлбэрилгшэд сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна. Ажахы 3100 гектар сабшалантай. Тэрэнэй 500 гектарта олон жэлэй ногоон таригдана. 1983 ондо сабшалангай гектар бүриһөө 11,4 центнер үбһэ хуряаһан һаа, нёдондо 10,3 центнер ургаса абаа. Иигэжэ ниитынгээ малай үбэлжэлгэдэ 21309 тэжээлэй единицын хэмжээнэй үбһэ бэлэдхэһэн байна. Тэжээлээр 40 процент хангагдаһан Захааминай районой ажахынууд һүрэг малаа үбэлэй һарануудта һэтэ бэлшээһэнэй ашаар ондо оруулна. Саашадаа нимэ байдалтай эбсэжэ болохогүй гэжэ совхозой директор тоолоно.

Дурсагдагша ажахыда ажахынууд хоорондын тэжээл үйлэдбэрилхэ цех байгуулагдаһан юм. Тус цехтэ 1000 гектар сабшалан даалгаданхай. Нуртын мал шахан таргалуулха цехые тэжээлээр хангаха тус цех мүнөө дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэнгүй. Эдэнэй түбхинэхэ Баян-Гол һуурында гэр байрашье хүсэд хүрэхөөр үгы юм. Мүн хэрэгтэй машина, техникээршье хангагдаагүй байнаар. Дурсагдагша цехэй ашаг үрые дээшэлүүлхын тула нэн түрүүлэн минеральна үтэгжүүлгээр хүсэд хангаха хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, эндэхи совхоз һолоомогүй дээрэһээ малайнгаа диилэнхи аргал хataажа, хохир хэнэ ха юм. Хоёрдохёор хадалиг, харгыгүй байһыень хараада абажа, хүсэтэй машина, техникээр хангаха ёһотой.

Бэшүүрэй районой «Рассвет» колхозой ахамад агроном **Г. П. Казуваев:** — Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахымнай тэжээлэй бааза нилээд бэхижээ. Илангаяа үбһэ бэлэдхэлгэ, олон жэлэй ногоо тарилга үргэдэгдөө. Урдандаа хэрэглэгдэдэггүй нуга сабшалан эрхилэгдэдэг болоо. Мүн газар үһалдаг машина элбэгжэһэн, тэжээл үилэдбэрилгэдэ түрүү онол арга нэбтэргүлэгдэһэн, тусхай звенонууд бии болгогдожо, хамтын подрядай гуримда оруулагдаһан, зарим газарай хүрьһэн үндэһөөрөө һайжаруулагдажа, хорёологдоһон байха юм.

Ниитын малые тэжээлээр гүйсэд хангаха талаар колхозой агрономическа албан нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада адууһа малаа 60 процент хүрэтэр тэжээлээр хангадаг һаа, харин нёдондо тэрэнээ 50 процентдэ хүргэнэн байнабди. Колхозой бухы малые үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тула 889 гектар газарай гектар бүриһөө 43 центнер ургаса хуряажа абаха ёһотойбди. Мүнөө бидэ гектарай 22 центнер хүрэтэр ногоо оруулнабди. Зарим участогһаа 40 центнер ургаса абтадаг.

Тэжээлэйнгээ баазые саашадань һайжаруулхын тула энэ жэлдэ 100 гектарта олон жэлэй ногоо (костер безостый) тарижа ургуулаад, үрэныень абажа, нуга сабшаландаа хэрэглэхээр хараалнабди. Энэнмай үбһэ бэлэдхэлгэдэ нилээд нэмэри болохо бшуу.

Энэнэһээ ургаша бидэ 60 гектарта рапс тарижа, силостэ оруулдаг һэмди. Харин тэрэнээ байгша ондо 250 гектарта хүргэхэ һанаатайбди. Үрэһэ хүрэнэ биш, тиигэжэ ерэхэ намар ажахымнай 2000 центнер тэжээлэй единицэ нэмэжэ абаха болоно. Бэшэ ургамалда орходоо, рапс ногоон үндэр ургаса үгэдэг.

Рапс май һарын һүүл багаар таригдадаг. Тэрэниие ондоо ургамалтай холижо, силостэ оруулхада, шэмэ шанарынь нилээд дээшэлдэг байнэ.

Эрхим шанартай тэжээл бэлэдхэхэдэ, нэмэлтэ тэжээлэй единицэ абтана бшуу. Хэнэйшье мэдэһээр, июлиин һүүлээр, август һарын эхеэр хура бороон ородог. Ушар тиимэһээ сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай. Манда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ табан звеногой орондо, оройдоол оньһожоруулагдамал нэгэ звено хүдэлдэг. Юундэб гэхэдэ, тэжээл бэлэдхэдэг техникэ дуталдана. ГПП-6, ГВК-6 түхэлэй тармуур, ПКУ-0,8 түхэлэй үбһэ һүрилдэг түхеэрэлгэ, «КС-2,1» косилка үгыбди.

Органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые гүйсэд оруулһанай ашаар энэ жэлдэ 2500 центнер тэжээлэй единицэ нэмэжэ абаха ёһотойбди. Урдань бидэ 8—9 мянган тонно наг шэбхэ гаргадаг һаа, харин байгша ондо тэрэнээ 20,5 мянган тоннодо хүргэхэ һанаатайбди.

Минеральна үтэгжүүлгэ манда үшөөл дуталдаһаар. Энэ жэлдэ 6000 центнер үтэгжүүлгэ оруулхамнай. Нэн түрүүн 2000 гектар уһалагдадаг газарай гектар бүридэ 2 центнер хүрэтэр оруулхаар хараалнабди. Тусхай заабариин ёһоор гектар бүхэндэ 6—10 центнер оруулгдаха ёһотой. Эндэһээ минеральна үтэгжүүлгын бэлгаар үгтэдэгынь элирнэ.

Тэжээлэй балансде корнеплод онсо һуури эзэлнэ. Илангаяа энэ һу үйлэдбэрилгэдэ ехэхэн нүлөөтэй. Үнгэрэн жэлдэ бидэ 55 гектар талмаи дээрэһээ 365 центнер тэжээлэй брюквэ болон куузику ургуулжа абааби, энэмнай үнөөн бүридэ 2 тонно хүртэнэн болоно. Иимэ тэжээлэн ашаг үрэтэйнь элитэ. Ушар тиимэһээ энэ жэлдэ 30 гектарта сахарна сёёкло тарихаар хараалнаһаби гэжэ тэрэ хэлээ.

—Манай бригада дүрбэдэхи жэлээ хамтын подрядай гуримаар ажаллана. Бригадада 18 хүн хүдэлмэрилдэг. Коллективэ 6270 гектар хахалгаданан газар даалгагданхай. Тэрэнэингээ 4100 гектарта ороопото ургамалнуудые таринаби. Мүн 2170 гектарта сэбэр паар хахалнабди. Манай бригада 10 трактораар, ороопо тарялнай 18 комбаинаар болон бусад машина, техникээр зэвсэгжэнхэй. Жэлэй эхиндэ бригада совхозой дирекцитэй хэлсээ баталжа, ехэхэ ажалаа тодорхойлдог, — гэжэ Хорийн районой «Георгиевский» совхозой тракторно-тарялан ажалай бригадын бригадир **О. А. Кагин** хэлэнэ. — Шэнэ гуримаар ажалаа эмхидхэжэ ябуулхада бүтээсэнь дээшэлжэ, хүдэлмэриин шанар эрид һайжарна. Нёдондо хүн бүхэнэй 33970 түхэригэй хүдэлмэри хэлдэһэн баина. Энэ хугасаа соо тракторнууд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэгдөө. Бригадын гэшүүд бүхы машина, техникээ өөһдөө заһабарилжа бэлдэнэ. Мүнөө хабарай тарилгада хабаадуулагдаха трактор, машинануд хүсэд бэлэн болгогдонхой. Механизаторнууд тарилга хэхэ, газар элдүүрилхэ техникэһээ гадна газар уһалхэ, үбһэ, тэжээлэй ургамалнуудые хуряаха машинануудаа түгэс бэлдэдэг гуримтаи. Заһабарилгын хүдэлмэриие үбэлэй һарануудта сүм дүүргэхээр арга боломжо бии. Тэзд запас частинин дутамаг дээрэһээ энэ хүдэлмэримнай унжагайрна. Мүнөө бригада эбтэй эстэй коллектив болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ совхозой механизаторнууд ороопо тарялнай ургаса хараа байса дээшэлүүлнэ. Жэшээлбэл, 1982 ондо гектарай 10,4 центнер тарялан хуряабал, 1983 ондо гектар бүриһөө 13,5 центнер ороопо суглуулжа абаа. Харин нёдондо гектарай 12,3 центнер ургаса абаһан байна. Үнгэрһэн жэлдэ тарялнай ургаса урэйданайхиһаа муу бэшэ байгаа һэн. Тэзд хуряалгын үедэ хура бороон ороо, шабар шалбааг тогтожо, ороопо тарялнай ургаса хорлотодо оруулаабди гэжэ бригадир О. Катин хэлэнэ.

Совхозой түс бригада 176 гектарта донник таридаг юм. Нёдондо энэ полиһоо 2530 центнер үбһэ, 250 центнер ногооной витаминтай гурил абаһан байна. Ажахыда мүнөө рапсын үрэнэн хадагалаганхай. Намартаа хуршэ ажахынуудтаа 38 тонно рапсын үрэнэ худалдаһан байна.

Сабшалангай ногооной ургаса дээшэлүүлхэ талаар луговодууд горитой хүдэлмэри ябуулна. Ажахын луговодуудай бухы звено хамтын подрядай гуримаар ажаллана. Манай ажахыда газарай үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэри ургэнөөр ябуулхадамнай машина, техникэ дуталдана. Илангаяа хүндэ борнойнуud, фрезүүд үгы юм. Мүн зундаа үоһэ тэжээл бэлэдхэхэ үедэ хүдэлгэхэдэ, бүтээсэ ехэтэй «КСК-100» түхэлэй косилкатай байбал, һайн һэн гэжэ нухэр О. Катин үгынгөө түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

Һүүлээрнь Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой тракторно-тарялан ажалаи бригадын бригадир **Б. М. Коршунов** үгэ хэлэхэдээ, хамтын подрядаи гуримаи ашаг үрэтэй байнынь, энэ түрүү онол арга хэрэглэн хүдэлжэ байһан тухайгаа тогтолон баина. Нэн түрүүн энэ гуримые ханшаг гээд хэрэглэдэг тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө. Тус ажахынхид 1983 оннoо эхилжэ, ажахын тоосоондо ороһон байна.

Тус коллективтэ 3000 гектар газар даалгагдаа, эдэнэрэй мэдэлдэ К-700 түхэлэй хоёр, мүн бэшэшье тракторнууд, ороопоной 7 комбаин болон хэрэгтэй бусад техникэ үгтөө бэлэн. Бригадада 16 хүн өөнэдынгөө һаин дураар хүдэлхөөр ерэһэн баина. Заһабарилгын албан-мэргэжэл шадаваритай мастер-заһабарилагшад, слесарь, токарь, мүн лэ нүүдэл мастерской бии.

Иигэжэ энэ бригадын гэшүүд ниитэ нарядаар ажаллажа, түрүүшынгээ жэлдэ 25 мянган центнер ороопо хуряажа абаха түсэбтэй һаа, харин тэрэнээ 5 мянган центнерээр үлүүлһэн баина. Абаһан продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд доошолоо.

Манай бригадын жэшээ дээрэ ажахын бэшэ бригаденууд хамтын гуримда ороо һэн. Нёдондо колхозой дүрбэн бригада түрүү онол аргаар хүдэлжэ эхилээ.

Үгэ хэлэгшэ коллективэйнгээ ажал хэрэг дээрэ тогтоо. Эдэнэр нёдондо ороопо тарялан суглуулжа абаха даабариие 106 процент дүүргэһэн баина. Жэлэй дүнгүүдэй гаргадатар, бригадын гэшүүн бүхэндэ һара һараар ажалай түлөөһэн авансаар үгтоо. Жэшээлхэдэ, гэнжэтэ тракторта хүдэлэгшэдтэ һарадаа 150 түхэриг, К-700 түхэлэй тракторай жолоошодто —170 түхэриг түлэгдэнэ. Һүүлдэнь жэлэй тоосооной хэгдэхэдэ, хамтын ажалда хүн бүхэнэй хэды шэнээн хубита оруулһаниинь хараада абтана.

Бригадын 5 хүнһөө бүридэһэн совет ажалай бухы асуудууд горитой хүдэлмэри ябуулна. Ажахын луговодуудай бухы звено хамтын подрядай гуримаар ажаллана. Манай ажахыда газарай үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэри ургэнөөр ябуулхадамнай машина, техникэ дуталдана. Илангаяа хүндэ борнойнуud, фрезүүд үгы юм. Мүн зундаа үоһэ тэжээл бэлэдхэхэ үедэ хүдэлгэхэдэ, бүтээсэ ехэтэй «КСК-100» түхэлэй косилкатай байбал, һайн һэн гэжэ нухэр О. Катин үгынгөө түгэсхэлдэ мэдүүл

Илалтын 40 жэлэй ойдо

НҮХЭД ТУХАЙ ДОМОГ

Донбассые сүлөөрүүлгын тулалдаануудта бидэ хабаадалсаа бэлэйбди. Энээгүүр һэтэ гараһан нэгэ мүрэниие Северный Донец гэжэ нэрлэдэг байба.

Һаяшаг нэгэ журнал иража һуутарни, «Северский Донец» гэһэн гаршаг доро иигэжэ бэшэгдэһэн байба: «Энэ мүрэн арад зоной дүнда «Северный Донец» гэгдэдэг. Үнэндөө тиимэ бэшэ. Географическа түүхээрээ, зүбөөрөө «Северский Донец» гэжэ нэрэтэй юм». Теэд алиниишье һаа, буряад хэлэн дээрэ хэзээдэл «Хойто Донец» юм ааб даа. Энээнһээ уламжалан, эндэхи оршондо болоһон дайнай ушаралнууд һанаандамни оробо...

* * *

Батарейн командирай дурадхалаар Хойто Донецэй зүүн эрье зубшаһан зай забһаргүй үдэхэн шугы соогуур ябанабди. Тээ саана, дүрбэ-таба модоной газарта тобойлдоһон хяранудай оройдо хүнүүд бултагашаад лэ үгы болоно. Тиихэдээ фашис офицернүүд 1943 оной июлиин арба гараная нэгэ сэлмэг үдэртэ манай позициие һайсал дурамдана ёһотой. Тиигэнгүй яахаб! Донец мүрэнэй хоёр тээ хон жэн байдал оршоһоор һара шахуу болобо. «Дайнай фронт дээрэ шэмээгүй болоходоо, һэжэгтэйхэн даа» гээд үниинһөө дайлалдажа ябаһан сэрэгшэд ойлгодог, хэлсэдэг болонхой, Теэдшье манай противотанкова батарейн үсөөхэн лэ солдат, сержантнууд аяар холын Дон мүрэнһөө Донбасста хүрэжэ ерэһэн юм. Тэдэниие дурдабал: ехэ буугай наводчик Балдан Дашиев, буу шэрэдэг моридой эзэн Владимир Бадмаев, Мухар-Шэбэрэй Хашы тосхонһоо Тимофей Иваков, моришон Житихин (Хэжэнгэнээ) гээд лэ Байгалай урдуурхинһаа үлэгшэд бэлэйбди. Офицер гэхэдэ, гансал батарейн командир Гурьев Яков Матвеевич, тиихэдэ старшина Бабанский Владимир Сергеевич гэгшэд Донец мүрэн хүрэтэр ерээ һэн.

...Теэд энэмнай дайнай позици дээгүүр ямар зорилготой ябадал байгааб? Һаял сэрэгэй албанда татагдажа, нэмэлтэ боложо батарейдэ ерэһэн хүбүүдые бүхы оршон байдалтай танилсуулха хэрэгтэй... Энэ шугы соогуур далдалагдаһан мори тэргэнүүд арбаад-хорёод метрһээ хараганашьегүй. Голой саада талаһаа фашис солдадай ганса нэгэн бүудаһан һомон хаанашьеб ошожо «тос» гээд лэ газардана. Эндэ 1942 оной хабар гитлеровецүүд хүсэтэйгөөр добтолон, Хойто Донецые гаталан гарахадаа, манай бүлэг сэрэгшэдые хүреэлжэ абаһанайнь сараа тэмдэгүүд һэе-үлэгдэлнүүд алхам бүхэндэ үзэгдэнэ. Шара арһан сүүмхэнүүд, планшедүүд, топографическа картын таһархайнууд хэбтэнэ. Тиихэдэнь манай сэрэгэй комиссарнуудта, командирнуудта, коммунистнуудта хорото муухайгаар добтолһон байна гэжэ ойлгогдоо һэн. Яахадааб гэхэдэ, бүдүүн бургааһадай мүшэр бүхэндэ гэхээр хүнэй махабадын хатанхай бэе-үлэгдэлнүүд үлгөөтэй харагдана. «Тэрэл үедэ зүүлжээ добтолжо ябаһан фашистнууд эндэ үйлэ галаб хэһэн лэ байна даа»..

Энэмнай Донецкэ областиин Лиманска район бэлэй. Эндэл харата муухайгаар зобоогдоһон манай сэрэгшэдые Залиман гэжэ районно түбэй улад зон хүдөөлһэн ёһотой.

Батарейнхид — үнинэйшье, шэнэшье ерэһэн сэрэгшэд— эдэ бүгэдые нюдөөрөө харахадаа, гүнзэгыгөөр һанаа алданад. «Иигэжэ зобоогдоһон совет сэрэгшэдэй түлөө»... гэхэшэлэн уйтай бодолнууд хүн бүхэнэймнай досоо ороһон бэлэй:

' ...Түрүү позициин хоёрдохи шугамда гэдэргээ гаража, байгаалиин нэмэридэ хороод, шэнэ ерэһэн сэрэгшэдые 45 миллиметрэй противотанкова буугай материальна частьда һургаабди. Эдээхэн бууниууд Дон мүрэнэй эрьеһээ эхилээд тулалдаанда һайсал хэрэглэгдэһэн, сэмгэн соогуурнь гараһан булад һомонууд дайсанай хуягта машинануудые һайсал гэмтээһэн бэлэй. Энээн тухайда артиллерийскэ расчедой нэгэн Балдан Дашиев залуу сэрэгшэдтэ иигэжэ хөөрэбэ: «Нэгэ хярын боорёор оборонодо һуухадамнай, дайсанай гурбан танк хадын саанаһаа гаран сасуу манай позици тээшэ буудажа оробо. Эгээл эн үедэ противотанкова батарейн хамаг пушканууд нэержэ, тэдэ гурбанай нэгые гэмтээбэ. Дайсанай танк үреөһэн гэнжэ дээрээ эрьелдэһээр жалга руу хүмэрээ һэн...»

Тиигэжэ Ростовско областиин Чир мүрэнэй урда бэедэ фашис танкнуудай добтолгодо эсэргүү саг зуурын шангахан тулалдаан тухай Дашиевай хөөрөөе шэнэ ерэһэн сэрэгшэд һонирхон шагнаа бэлэй. (Гарайнгаа яһанай тэмтэтэр шархатажа, эрэмдэг бэетэй болоһон Балдан Дашиевич Дашиев армиин албанһаа табигдажа, гэртээ бусаһан юм).

...Байд гээд лэ ара талаарнай мотоорой хүнхинөөн таһалдахаяа болибо. Манай сэрэгүүд ямаршьеб ехэ бэлэдхэл хэнэ хэбэртэй. Энээниие бидэшье тухайлан, хоорондоо хөөрэлдэнэбди... Үдэшын боро хараан... «Батарейнхид! Замда гарахаар бэлэн бологты!»— гэһэн захиралта үгтэбэ. Комбат Гурьев өөрынгөө орлогшо лейтенант Симанчуг тай манай расчедой хажууда ерэхэдээ: —Зай Цыбикдоржиев, партийна биледээ абаагша?— гэжэ асууба.

— Абааб, нүхэр ахалагша лейтенант! Һаяын үдэрнүүдтэ полкын штабта ошоһомни, нэгэ буряад сержант фотозурагымни буулгаа, полкын командирай политическэ талаар орлогшо парторгтоёо хамта намда биледымни барюулаа...

— Дон мүрэнэй эрьеһээ Донецэй бассейн хүрэтэр дайлалдаһаар, энэ холые хоёр хүлөөрөө хэмжэһээр ерээ ха юмши даа. Хэтэдээ энэ биледээ сээжынгээ харманда бүхөөр абажа ябаарай. Амаршалнаб шамайгаа, аса наашань гараа!..

Батарейн командир ахамад лейтенант Яков Матвеевич Гурьевай хэлэһэн, һайниие хүсэһэн үгэнүүд мүнөөшье намда мартагдадаггүй. Зурхэнэйнгөө хажууда самсынгаа энгэр хармаанда партийна улаан билет хадагалһан хүнүүдэй сэдьхэлэй байдал хубилдаг юм гэлсэгшэ. Энэ үедэ миниишье сэдьхэл хүдэлжэ, ямаршьеб нэгэ жэгтэй һайхан бодолнууд сээжэ зүрхыемни жэгнэжэ болоо...

Шэб харанхы һүни болобо. Ехэ бууниудаа шэрэжэ зудхэһэн, хүсүүг ногоон обёос хоёрһоо һайжарһан моридоймнай байд гээд лэ турьяхань холо хүрэтэр соностоно ёһотой. Түрүү позицида ошожо ябаһан сэрэгшэдэй хэниишье шэмээ гаранагүй. Нэгэ юумэ абяархаһан фашистнууд сагаан ракетэнүүдые дэгдээжэ, оршон тойрониие шэртэн харана.

Шугын захада, Донец мүрэнэй эрьедэ хүрэбэбди. Ехэ бууниуудай расчедууд сүмөөхэнөөр аад, түргэн гэгшээр позицинуудаа түхеэрэн, пушканууда дайсанай урдаһаа харуулан тодхоодхибо.

Июлиин арбан зургаанай һүни шүүдэр унаашье һаа, удхэн бургааһатай шугы соо балайшье ойлгогдобогүй. Гэнэтэйнь гансал юун бэ гэхэдэ, үмхиржэ унаһан бүдүүн бургааһанай орбонгые гуталаараа дайрахада, хүнэй хулнүүд улаан гэрэлээр яларжа, голой саанахи үндэрнүүдэй оройгоор мараажа хэбтэһэн дайсадта элишэлжэ боломоор байба. Ушарынь хадаа эндэхи хурьһэн, илангаяа модо, бургааһанай орбонгууд фосфор бодосоор элбэг юм ха.

Үүр хираалхын урдахана командирнууд сугларжа, дайшалхы зорилгымнай ойлгуулба. Манай расчедой урда бии байһан ДЗОТ үшөөл харагданагүй: буудалдаанай болоходо, тэрэниие усадхан дараха хэрэгтэй. Донецэй саада бэедэ, манай баруун гар талада Изюм хото оршодог юм ха. Тэрээнһээ нааханнуур, хайшан гээд бэ даа, уһанай нюруу доогуур, дээрэһээ харагдахагүй хүүргэ сапернууд холбожо баринхай гэлсэбэ. Һүниин хахадһаа хойшо хонжэн боложо, хамаг дайда дэлхэй бүхөөр нойрсожо байһандал үзэгдэнэ.

...Зүүн хойто зүгтэ огторгойн хаяаһаа улаан наранай гэрэлтүүлхэлээр, хэдэн ракетэ агаарта дэгдэжэ, ехэ бууниудай нэерээн шэхэ дулиируулбэ. Манай расчедто үгтэһэн нормын жаран фугасна һомонуудай арайл хахадынь буудагдаба хэбэртэй. Дариин уняар газар бүрхөөгөөд, юушье харагдахаяа болибо. Байнбайтараа утаанай дэгдэмсээр шэртэхэдэ, дайсанай бэхилэлтын элһэтэй мэшээгүүдэй хахаран гоожоходо, үбилтэ болоод байһан модон һугараад, хада руугаа хүндэлдэшэһэн байба.

«Урдамнай табигдаһан зорилго дүүргэгдэбэ. Прицелээ нэгэ хэршэлээгээр нэмээжэ, хярын саагуур бүудаха хэрэгтэй». Сэхэ буудадаг прицелтэй противотанкова бууниуудта артподготовкын үедэ тиимэл зорилго табигдаһан юм.

...Донец мүрэниие онгосонуудаар гаталжа, саада бэедэнь гараһан манай ябаган сэрэгшэдэй «Ура!» хашхаралдахань соностожо, одоошье бидэнэр дүүрэн сээжээрээ амилбабди. Тиигэжэ байтарнай, «ахалагша лейтенант Гурьев дайсанай һомондо дайрагдан унаба» гэһэн мэдээсэл дуулдажа, бидэ бултадаа гашуудалда абтаад, каскануудаа абажа ёһолоо бэлэйбди. Тулалдаан соогуур командирайнгаа унахада, ехэл гашуудалтай байдаг даа. Бэе мэндэ соргтой дорюун, эрэлхэг зоригтой ябахадань, тэрэниие хэзээдэшье һомондо дайрагдаха, дабагдахагүй баатар шэнгээр һанахаш. Үнэндөө тиимэ бэшэл даа. Хэды олон тиимэ хүбүүд —аба, эжын үхибүүд— энэ дайнда баатарай үхэлөөр унаа гээшэбі Тэдээндэ —мүнхэ дурасхаал! Энээнһээ саашаа хэзээдэшье үглөөнэй наранаар буугай нэерээн шэхэндэмнай бү дуулдаһай!...

* * *

...Тиигэжэл 1943 оной июль һарада Курско-Орловско дүхэриг дээрэ эхилһэн тэрэ ехэ байлдаанай үедэ өөһэдынхинөө дэмжэн туһалха зорилготой энэ тулалдаан 321-дэхи дивизиин Киев тээшэ дабшаха шэглэлыень тодорхойлоо бэлэй.

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ,
Дайнай болон ажалай ветеран.

Байгаали

АЛИМ ЖЭ
ДОМТО УРГАМА

Манай республикын баян дайдада, ой соогуур, нуга сабшалан дээгүүр арадай ажахыда шухала хэрэгтэй олон янзын ургамалнууд дайралдадаг. Эдэнэй ехэнхинь эм домто ургамалнуудай бүлэгтэ сэхэ хабаатай. СССР дотор медицинскэ промышленһостиин гаргадаг бүхы аргаламжын препарадуудай 50 процентнь эм домто ургамалһаа бүтээгдэдэг гээшэ. Ургамалнуудһаа гараһан эмүүд зүрхэ-һудаһанай, нервнэ, хотын болон бүсад элдэб үбшэ аргалхада хэрэглэгдэнэ. Нохойн хоншоорой жэмэс байгаалиин поливитаминтай концентрат гэжэ нэрлэгдэнэхэй. Юундэб гэхэдэ, энэ эм домто ургамал витамин «С» бүтээлгэдэ оролсоно. Витамин «С» гүйгөөр хүү амидаржа шадахагүй ха юм.

Буркоопсоюзай коопзверопромхозууд алирһанай набшаһа, хуһанай гүлгэ, нохойн хоншоор, долоогоно, мойно болон арбаад түрэлэй элдэб ургамалнуудые бэлэдхэжэ, медицинскэ промышленностиин хэрэглэмжэдэ эльгээдэг болонхой.

Эм домто ургамал суглуулхадаа, байгаалиие хамгаалга— бүгэдэ арадай хэрэг гэжэ мартажа огтошье болохогүй. Тиимэһээ ургамалай эхэ таһалжа, үндэһэтэйнь ходоро татаха хорюултай гээшэ. Тэрэниие суглуулдаг газараа жэл бүхэндэ һэлгэжэ байхада һайн. Тиигээгүй һаа, эндэ үнэтэ ургамал хожомоо ургахаяа болишохо бшуу.

Хуһанай гүлгэ суглуулха эгээл таатай эохид хаһа хабар юм. Хэрбээ энээнһээ хожом суглуулбал, досоохи хоншуу үнэртэй дабирхайтай бодосуудынь охигүй болошоһон, һуларшаһан байдаг. Хуһанай гүлгэд дабирхай, эфирнэ тоһон гэхэ мэтэ бодосуудаар баян.

Алирһанай набшаһа хабартаа бэлэдхэхэдэ, һайн шанартай байдаг. Энэ үедэ тэрэ бэлэхэнээр хатадаг. Алирһанай набшаһан сбо хэдэн янзын кислота, глюкозид, арбутин гэхэ мэтэ бодосууд бии.

Һархяаг, алирһан, жэмэс болон эм домто ургамалнуудые ехээр суглуулха энэ шухала хэрэгтэ залуушуулые олоор хабаадуулха зорилготойгоор ВЛКСМ-эй Буряадай областной комитет, Буркоопсоюзай правлени 1984 ондо республика дотор конкурс соносхоһон байгаа.

Конкурсын дүн һаяхан гаргагдаба. Конкурсдо хамтадаа нэгэ техникум, 12 һургуули хабаадажа, 503 килограмм улаагана, 588 килограмм һархяаг, 683 килограмм алирһа, 142 килограмм хатааһан грамм килограмм ha, 12 лай үбш тушааһан

Алирһ лон эм түүлгэдэ дахадаа, лаһанайн Буряадай дэй бо правлен Удын хо дэ Хүнд түхэригэй барюулаг

Прибай рунтаево интернат лэй - гр гэй хэмж гэн шаа районой гуули Х 70 түхэрэ шанда х на. Барг лида, Яр мэй дун тын рай ринай д урмашуу 50 түхэр рюулагда

Эм даха түүхэ үсө дагша яб ператив В. Н. тосхоной һургуули нова, Бе гуулиин б кова, Г. тын рай һургуули Багдарин багша Т. шэд 30— гэн шанд

Улаан. техникум ондо 750 лай үбш алирһанай грамм хүн лограмм грамм но мэс, 503 тушаажа соносхогд РҮҮ һуур

Пионер амаралтын р ы е а рэй хаһад эмхидхэгд хитэйгээр союзай б нуудта, к та алирһа болон э дыг элбэг уряалнабд

Буркоопсо репрок

Буркоопсоюзай коопзверопромхозууд алирһанай набшаһа, хуһанай гүлгэ, нохойн хоншоор, долоогоно, мойно болон арбаад түрэлэй элдэб ургамалнуудые бэлэдхэжэ, медицинскэ промышленностиин хэрэглэмжэдэ эльгээдэг болонхой.

Эм домто ургамал суглуулхадаа, байгаалиие хамгаалга— бүгэдэ арадай хэрэг гэжэ мартажа огтошье болохогүй. Тиимэһээ ургамалай эхэ таһалжа, үндэһэтэйнь ходоро татаха хорюултай гээшэ. Тэрэниие суглуулдаг газараа жэл бүхэндэ һэлгэжэ байхада һайн. Тиигээгүй һаа, эндэ үнэтэ ургамал хожомоо ургахаяа болишохо бшуу.

Хуһанай гүлгэ суглуулха эгээл таатай эохид хаһа хабар юм. Хэрбээ энээнһээ хожом суглуулбал, досоохи хоншуу үнэртэй дабирхайтай бодосуудынь охигүй болошоһон, һуларшаһан байдаг. Хуһанай гүлгэд дабирхай, эфирнэ тоһон гэхэ мэтэ бодосуудаар баян.

Алирһанай набшаһа хабартаа бэлэдхэхэдэ, һайн шанартай байдаг. Энэ үедэ тэрэ бэлэхэнээр хатадаг. Алирһанай набшаһан сбо хэдэн янзын кислота, глюкозид, арбутин гэхэ мэтэ бодосуудаа бии.

Һархяаг, алирһан, жэмэс болон эм домто ургамалнуудые ехээр суглуулха энэ шухала хэрэгтэ залуушуулые олоор хабаадуулха зорилготойгоор ВЛКСМ-эй Буряадай областной комитет, Буркоопсоюзай правлени 1984 ондо республика дотор конкурс соносхоһон байгаа.

Конкурсын дүн һаяхан гаргагдаба. Конкурсдо хамтадаа нэгэ техникум, 12 һургуули хабаадажа, 503 килограмм улаагана, 588 килограмм һархяаг, 683 килограмм алирһа,

Хото худоогэй һонин

ЮУНҺЭЭШЬЕ СЭНТЭЙЛ...

УУЛЗАЛГАНУУД ҮНГЭРГЭГДЭНЭ

Районойнгоо байгуулагдаһаар табин жэлдэ зорюулһан тематическа үдэшэнүүдые Бэшүүрэй худөө нютагуудай, ажалшад үнгэргэжэ эхилбэ.

Тэдэнэр энэ һайндэрөө Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулна.

Бэшүүрэй районой һуурин тосхонуудһаа хоёр мянга табан зуун хүн дайнда мордоһон юм. Тэдэнэй дундаһаа мянга зургаан зуун дүшэниинь бусажа ерээгүй. Эдэ хүбүүд Эхэ оронойнгоо нэрэ хүндын, бэеэ дааһан байдалай түлөө ами наһаяа хайрлангүй баатарай үхэлөөр унаһан байна бшуу. Тэрэ үдэшэ дайнай болон ажалай ветеранууд тухай сэдьхэл хүдэлгэмэ хөөрэлдөөн болоо.

Ульяна Осиповна Савельева, мүн тэрэнэй хани басагад дайнай жэлнүүдтэ амарха сүлөө забдагүйгөөр ажаллажа гараа. Тиихэдэ нүхэрһөө гээгдэнэн Фекла Даниловна Афанасьевагай хуби заяан ямар гээшэб?

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаһан ветеранууд Аркадий Степанович Кочетов, Чимит Митыпович Митыпов, Гавриил Григорьевич Тюрюханов гэгшэд дайшалхы ехэ зам гаталһан байна. Тэдэнэр бултадаа нютагайнгаа гурбан үеын хүнүүдтэй энэ суглаанда байлсажа, Эсэгэ ороноо фашис эзэмдэгшэдһээ яагаад хамгаалалсаһан тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Л. БУДАЖАПОВА.

Бэшүүр.

МАГТААЛТАЙ

Үнгэрһэн жэлдэ Захааминай районой библиотекэнүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Хамнин совхозой хүүгэдэй библиотекэ амжалта түйлажа, түрүү һуурида гараһан байна.

Тус библиотекые О. Д. Дамбаева даадаг юм. Тэрэ библиотекын хүүгэдтэ зорюулагдаһан номуудай таһагые даагша Г. Ж. Жамбаловтай хамта нютагайнгаа хүн зоной дунда ном үргэнөөр тараажа, тэдэнэй дунда хүндэтэй болонхой. Нёдондо библиотекын хүдэлмэрилэгшэд олон хүнэй хабаадалгатай 168 хэмжээ ябуулга үнгэргөө гэхэ гү. али тус ажахын холын отара, гүүртэнүүдэй 8035 малшан ґазетэ, журнал, номуудаар хангагдаһан, хоорэлдөө, лекци шагнаһан байна.

Мүнөө үедэ тэдэнэр Агуу Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулжа, номой хэдэн выставкэ эмхидхээ. Жэшээнь, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай полководецүүд», «Эхэ оронойнгоо түлөө ами наһаяа үгэһэн манай нютагай хубүүд» гэһэн выставкэнүүдынь хүн зондо илангаяа һайшаагдана.

В. ШАГДУРОВ.

Зүүн зүгэй арадуудай үзэсхэлэнтэ һайхан хатар гүйсэдхэхэ ансамблие РНМЦ-гэй (арадай уран бүтээлэй ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин республиканска научно-методическа түбэй) дэргэдэ эмхидхэхэ тухайгаа бүри арбаад жэлэй саана бодомжолдог һэмдэг. Гэбэшье тиимэ ансамбль зургаан жэлэй саана мүндэлөө. Хатарта угаа дуратай зургаадолоон басагад, минии үниинэй танидаг хэды хүбүүд сугларжа, һаял бүрилдэжэ байһан ансамбльдаа нэрэ һанажа һуугаа агша бэлэйбди. Тэрэ ушар һаяханал болоһон мэтээр һанагдана. Харин тиихэдэ...

Зургаан жэлэй туршада манай «Лотос» хэды шэнээгээр ургааб! Мүнөө сагта ансамблинмай гол ба бэлэдхэлэй бүлэгүүдтэ жараадһаа наааша залуушуул ябалсана бшуу. Арбаад наһатай эдиршүүлһээ эхилээд, ахалагша курснуудай студентнэр, хүдэлжэ байһан залуушуул хүрэтэрөө ансамбльдамнай хатаржа, сүлөө сагаа, дура һэшхэлээ — дууһыень энэ хэрэгтээ зорюулдаг юм.

Юу хэлэхэб, Зүүн зүгэй хатарай һургуули — орёо нарин, хүшэр хүндэ зүйл. Оролдосотой нэтэрүү, хатарха дуратай байхынгаа хажуугаар түрэлхнин һэдэбтэй, бэе махабадаар уян байха хэрэгтэй. Тиимэһээл бидэ жэл бүхэндэ, зунай һүүл багта ансамбльдамнай ерэхэ дуратайшуулда тусхай конкурс эмхидхэнэбди. Тиигэжэ бэлигтэй бэрхэ хатаршад ансамбльдамнай нэмэһээр.

Түрүүшээр имагтал Зүүн-Урда Азиин арадуудай хатар гүйсэдхэдэг байһан һаа, һүүлэй үедэ ансамбльнай программ[illegible] жэшээгүй үргэдхөө. Энэдхэг, непал, [illegible]ланка, вьетнам хатарнуудтаа, уйгур, монгол, узбек болон бусадшье үндэлэ яһатанай хатарнуудые нэмэнэн байнабди. Тиигэжэ хоёр-гурбан час үргэлжэлхоор концертнүүдые үгэхэ аргатай болоообди.

Һүүлэй үедэ ансамбльнай яһала олон концертнүүдые үгэжэ, имагтал өорынгөө, саг үргэлжын харагшадтай болоо. Наһатай зон, залуушуул — нлгаагүй концертнүүдтэмнай саг үргэлжэ ябахадаа, хатаршадыемнай танидаг, бултанаанмнай түлөө һанаагаа зободог болонхой... Энэнь бидэндэ юунһээшье сэнтэй. Дуратай хэрэгээ хэжэ, урмашадаг зон бэзэбди. Зүгөөр хүнүүдтэ баяр асархамнай бүришье үнэтэйгөөр һанагдадаг.

Үнгэрһэн зунһаа эхилжэ, ансамбльтаяа шэнэ программа бэлдээбди. Тэрээндэмнай монгол, уйгур, түбэд, непал хатарнуд оруулагдаа. Һаяын сагта энэ программаяа харагшадай анхаралда дурадхахабди.

Д. ЕАДЛУЕВ,
арадай «Лотос» ансамблин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ансамблиниихид хатарна.

ТАСС АПН

ХИЛЫН САААНАҺАА

АХА ДҮҮГЭЙ ХАНИ БАРИСААН, НЯГТА ЖАГСААЛ

СОФИ. КПСС-эй ЦК-гаа эзлжээтэбэшэ Пленумэй дүнгүүдээр дэлхэйн олоннитын айхабтар ехээр һонирхожо байһаниинь ойлгосотой гэжэ Болгаринин «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. Лениной парти дотоодын болон гадаадын залан сэхэ политика саашадаашье бэелүүлхэ байна. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, обществын ажабайдалай бүхы талые нарижуулан һайжаруулха гэһэн стратегическэ хараа шэглэл хубилашагүй баннаар.

СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ бүсад оронуудай хооронодохи үгээ онлгосолгые, харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлхэ, ядерни даинай аюулые зайсуулан сараха, дэлхэй дээрэхи түгшүүрилые һуларуулха, бүү зэбсэгүүдые хуряаха талаар нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха тушаа Пленум дээрэ тодорхойлогдоһон зорилгонууд тон шухала удха шанартай байна. Буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн замбуулинай зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болюулха тухай зуришэлдөөтэ хүсэнүүдэй үгээ ойлгосолгые түйлаха гээшэ мүнөө дэлхэй дээрэ тохёолдоһон оршон байдалые һайжаруулха ори ганса арга зам болоно.

Энэ хадаа хүн түрэлтэнэн үндэһэн аша туһада харюусапан үнэн сэхэ, тодо хурса политикые, дэлхэй дээрэ эб найрамдалые, арадуудай аюулгүй байдалые хангалгын, харилсаа холбоо тогтоолгын политикые, — Советскэ Союзай бүхы политикые тодорхойгоор бэелүүлхэ ябадал мүн. Болгаринин коммунистнууд, манай бүхы арад тэрэниие нэгэн һаналтайгаар дэмжэнэ.

ПРАГА. Эдэ үдэрнүүдтэ социалис хани харилсаата оронуудай аха дүүгэй хани барисаан, нягта жагсаал тодо хурсаар элирхэйлэн харуулагдаан байнаа гэжэ Чехословакиин «Руде право» газетэ [illegible] КПСС-гай ЦК-гай ээлжээтэбэшэ Пленумай дүнгүүдээр зорилгуулагдаһан совет арад XXVI съезд дээрэ, КПСС-эй ЦК-гаа удаадахи Пленумүүд дээрэ тодорхойлогдоһон стратегическэ хараа шугамые бодотоор бэелүүлхын тула эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байна. Коммунис бангуулалтада марксизм-ленинизмын гол ёонуудые залан сэхээр сахихын, түлөө, ажал хэрэгтээ зохеохы ёноор хандахын түлөө шууд сэхээр тэмсэнэ. Социалис демократние үнэгэлгүүлхын, олоннитын ажалай ба социальна үүсхэл эдэбхине дээшэлүүлхын, жаяг журамые бэхижүүлхын түлөө асуудалнуудые КПСС шууд сэхээр табина, хүмүүжүүлгын ба үзэл сурталай асуудалнуудта ехэ анхаралаа хандуулна.

Тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлгэнүүдтэ харюусаһан КПСС-эй политикые совет хүнүүд халуунаар һайшаан дэмжэнэ, тэрэнэй залан сэхэ байные үндэрөөр сэгнэнэ. Обществые али бүхы талаарнь хүгжөөлгын, СССР-эй экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлгын гол шэлэл хадаа партиин стратегическэ хараа шугам болоно. Хүгжэлтэ түгэс социализм бангуулгын теоридо, бодото ажал ябуулгада, дэлхэйн үйлэ хэрэгүүдтэ социализмын үүргэ нүлөөс дээшэлүүлгэдэ хубигаяа оруулха [illegible] тэрэниие [illegible] гын хэрэг болоно.

КПСС-эй Программые [illegible]ээр редакцилха, партиин XXVII съездэй өөлдөхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай хүдэлмэриин хойноһоо Чехословакиин комунистнуудта ан[illegible]лаа ехээр хандуулна. КПЧ съездээ мүн [illegible] байна. Хүгжэлтэ түгэс социализмые али бүхы талаарнь нарижуулан һайжаруулгын асуудалнуудаар КПСС-эй тоолоһоо үндэһэтэй энэ шэнэ үүсхэлые Болгаринин делегаци бүрин хүсэлоор дэмжэнэ.

Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй түрүүшын үрэ дүн Европын ба улаасхоорондын хэрэгүүдые һайжаруулха арга олгохо байна гэжэ Болгаринин түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

ВЕНЭ. Түбэй Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдые, бүү зэбсэгүүдые хороохо тухай Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй пленарна заседани дээрэ НРБ-гэй делегацие толгойлогшо Е. Савов үгэ хэлэбэ. «Түбэй Европодо Советскэ

БҮТЭМЖЭТЭЙ ҺАЙНААР ХАНДАНА

Союзай болон США-гай хуурай газарай сэрэгүүдые, бүү зэбсэгүүдые хороожо эхилхэ, энэ райондо хоёр талын зэбсэгтэ хүсэнүүдые, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые саашадаа тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай хэлсээнэй гол дүримүүд» гэһэн проектые социалис оронууд халуунаар һайшааба. Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хамтын хараа бодолһоо үндэһэтэй энэ шэнэ үүсхэлые Болгаринин делегаци бүрин хүсэлоор дэмжэнэ.

Венэдэхи хөөрэлдөөнүүдэй түрүүшын үрэ дүн Европын ба улаасхоорондын хэрэгүүдые һайжаруулха арга олгохо байна гэжэ Болгаринин түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Эрилтэеэ дээшэлүүлхэ» — түрүү бэшэг. «Малай үбэлжэлгэ-харюусалгатай хаһа» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Хабарай терилгада бэлэдхэл». «Хоохон үгэнүүд» — Ю. Гурулевой, В. Федуринай корреспонденци. «Эршэтэй түргэнөөр» — Т. Усольцевагай репортаж.

Хоёрдохи хуудаһанда. «БАМ: ажахы хүгжөөлгын шиидхэгдээгүй асуудалнууд». «Дабааная оройдо» — Л. Луговаягай статья. «Мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ». «Хүндэтэй хүн»—С. Антушевай статья. «Колхозуудай тоосоото-һунгалтын суглаанууд». «Арга боломжөө зүбөөр хэрэглэжэ шада»—С. Убеевэй статья. «Хуушан алдар нэрыень бусааха» — В. Трухинай статья. «Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ»—суглуулбари. «Түрэл орон доторнай»—ТАССай материалнуудһаа.

Гурбадаа Ленинэй [illegible] ойдо». «Р[illegible]тай. [illegible]тап Ленин[illegible]эй матери[illegible]haa»—ТАСС respondeн[illegible] наһаа эль[illegible] дай суглу[illegible]

Дүрбэдэ[illegible] бан зураг[illegible] —В. Бадм[illegible] лой һонн[illegible] соносхолн[illegible]

Сэхэ экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Ан амитадай аймага». 10.55 — «Женитьба Бальзаминова». Уран һайханай фильм. 12.20— Шэнэ һонин. (12.15 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35— АГУУЕХЭ ИЛАЛТЫЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО. Баримтата фильмүүд. 16.20 — «Ород хэлэн». 16.55 — И. С. Бах. Хүгжэм.

Улаан-Удэ. 17.40 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 17.55 — «Байкал».

Москва. 18.15 — Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Хүнэй оюун ухаан бодол». 18.45 — Футбол. Европын чемпионуудай кубок. «Днепр» (Днепропетровск) — «Бордо» (Франци). 19.30 — Баримтата фильм. 19.40 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 19.55— «Эб найрамдал ба залуушуул». 20.30 — Футбол. «Динамо» (Москва) — «Лариса» (Греци). Тбилисиһээ дамжуулга. 21.15— Футбол. УЕФА-гай кубок. «Динамо» (Минск) — «Железничар» (Югославия). Минскһээ дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.30 — Телевидениин фондһоо. «СССР-эй арадай артист Г. Отс». 23.30 — Баримтата фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». (24.00 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Гамлет из Камо». Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Юрэнхы биологи. 10 кл. Биотехнологи гэжэ юун гээшэб? 10.05, 14.00 — Испан хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай [illegible]нрагаадта [illegible]рикэ. 11.35 7 кл. Һүн «Колесо и [illegible] гэрүүлгын «Гэр бүлэ журнал. 1[illegible] шак. Аж[illegible] хёохы аж[illegible]нууд. 14 Уран һайн Шэнэ һон 16.10 — 17

Москва. Һургуули. класс.

Улаан-Уд[illegible] холнууд. 1[illegible] та концер[illegible] та фильм. на социали[illegible] шад тухай ветскэ рай фильмнууд

Москва. нойрсогты Дэлхэйн [illegible] тээл. 21.45 22.00 — «На всю [illegible] 3-дахи сер[illegible] повой нэрэ[illegible] дай акаде[illegible] рой оркес[illegible] тет нааданд «Спартак» хүрэтэр).

Р. Г

Спорт

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» мартын 17-до үнгэргэдэһэн 11-дэхи тираж.

«49-нөө 6-ень тааха»: 10 —уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга, 12 — гимнастика, 22— уһа руу һүрэлгэ, 25 — шаргын спорт, 43— городки, 47 —туризм.

«36-наа 5-ень тааха»: 1 —баскетбол, 15— хадаһаа санаар һолжоролгын спорт 15 — байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 31 — фехтовани, 34 —погоон дээрэ наадагдадаг хоккей.

(ТАСС).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23 редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08 зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52 секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды —